

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти**

**Формування комунікативної компетентності в
дітей старшого дошкільного віку засобами
сюжетно-рольових ігор**

**Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:
студентка 6 курсу, групи 617
спеціальності 012 «Дошкільна
освіта»

Олійник Вероніки Юріївни
Керівник: кандидат педагогічних
наук, доцент **Журат Ю.В.**

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри № _____
від «_____» _____ 2022 р.
зав. кафедри _____ проф. Олійник М. І.

Чернівці – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	10
1.1. Формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку як наукова проблема	10
1.2. Врахування вікових та психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку в процесі формування комунікативної компетентності	24
1.3. Сюжетно-рольові ігри як базовий метод формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку	28
1.4. Критерії, показники та рівні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку	34
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР	40
2.1. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку	40
2.2. Дослідження процесу формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор	43
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи з формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор	50
Висновки до розділу 2	60
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	74

АНОТАЦІЯ

Олійник В.Ю. Формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор. – Магістерська робота

Актуальність своєчасного комунікативного розвитку в дошкільному віці визначається завданнями зі створення оптимальних умов для розкриття потенційних можливостей кожної дитини, що виявляються у специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані з комунікацією.

У дошкільників гра є провідним видом діяльності, через яку вони пізнають світ. Відповідно, основним методом формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є гра. Для розвитку комунікативної компетентності проводяться такі ігри, у яких мовна активність дітей займає основне місце, що стимулюють дитячу активність, самостійність, творчість. У грі дитина навчається долати труднощі, пізнає оточення, шукає вихід із того чи іншого становища.

Оскільки дитина більшість часу проводить в умовах дошкільного навчального закладу, її головними партнерами у спілкуванні є однолітки та вихователі.

Спілкування виникає переважно в ігрових ситуаціях, у побуті, коли діти не лише послуговуються мовними штампами, а й творять власні, неповторні конструкції. У грі відтворюються норми людського життя та діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання та засвоєння предметної й соціальної дійсності, інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості.

Ключові слова: комунікативний розвиток, комунікативна компетентність, мовна активність, спілкування, мовний штамп, розвиток особистості.

ANNOTATION

Oliynyk V. Formation of communicative competence in older preschool children by means of role-playing games. - Master thesis

The relevance of timely communicative development in preschool age is determined by the tasks of creating optimal conditions for revealing the potential opportunities of each child, which are manifested in specifically children's activities and are related to communication.

For preschoolers, play is the leading type of activity through which they learn about the world. Accordingly, the main method of formation of communicative competence in children of older preschool age is play. For the development of communicative competence, such games are held, in which children's language activity takes the main place, which stimulate children's activity, independence, and creativity.

In the game, the child learns to overcome difficulties, gets to know the environment, looks for a way out of this or that situation.

Since the child spends most of his time in the conditions of a preschool educational institution, his main partners in communication are peers and educators.

Communication occurs mainly in game situations, in everyday life, when children not only use language stamps, but also create their own, unique constructions. The game reproduces the norms of human life and activity, obedience to which ensures knowledge and assimilation of objective and social reality, intellectual, emotional and moral development of the individual.

Key words: communicative development, communicative competence, language activity, communication, language stamp, personality development.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Комунікативна компетентність дитини – один з основних чинників становлення особистості в дошкільному віці. Актуальність своєчасного комунікативного розвитку в дошкільному віці визначається завданнями зі створення оптимальних умов для розкриття потенційних можливостей кожної дитини, що виявляються у специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані з комунікацією.

Актуальність дослідження зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законом України «Про дошкільну освіту», Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» та ін., спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання і виховання.

У дошкільників гра є провідним видом діяльності, через яку вони пізнають світ. Відповідно, основним методом формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є гра. Для розвитку комунікативної компетентності проводяться такі ігри, у яких мовна активність дітей займає основне місце, що стимулюють дитячу активність, самостійність, творчість. У грі дитина навчається долати труднощі, пізнає оточення, шукає вихід із того чи іншого становища.

Оскільки дитина більшість часу проводить в умовах дошкільного навчального закладу, її головними партнерами у спілкуванні є однолітки та вихователі. Спілкування виникає переважно в ігрових ситуаціях, у побуті, коли діти не лише послуговуються мовними штампами, а й творять власні, неповторні конструкції. У грі відтворюються норми людського життя та діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання та засвоєння предметної й соціальної дійсності, інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості.

Проблема формування комунікативної компетентності дошкільників досліджувалася науковцями в різних аспектах: психологічному

(Л.С. Виготський, О.Р. Лурія, Т.О. Піроженко, С.Л. Рубінштейн та ін.); психолінгвістичному (І.О. Зимня, О.О. Леонтьєв та ін.); педагогічному (Е.П. Короткова, Н.П. Орланова, Є.І. Тихєєва, О.С. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А.М. Богуш, О.М. Біляєв, Н.В. Гавриш, В.Я. Мельничайко та ін.).

Вплив гри на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (А.Я. Коменський, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.), психологів (Л.С. Виготський, Н.Д. Виноградов, Д.Б. Ельконін, С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе та ін.), сучасних педагогів (Л.В. Артемова, А.К. Бондаренко, Г.І. Григоренко, В.Г. Захарченко, Т.О. Маркова та ін.). Аналіз досліджень свідчить, що процес формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку буде ефективним за певних організаційно-педагогічних умов, які однак недостатньо визначені у педагогічній теорії.

Актуальність проблеми, її соціальна значущість, недостатня розробленість як в теоретичному і практичному аспектах зумовили вибір теми дослідження “Формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор”.

Об’єкт дослідження: процес формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор.

Гіпотеза дослідження: формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор буде ефективним за таких організаційно-педагогічних умов:

- урахування вікових та індивідуальних особливостей формування комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку;
- підбір сюжетно-рольових ігор відповідно до наявного рівня комунікативної компетенції кожної дитини, що забезпечує реалізацію особистісного-орієнтованого підходу;
- спрямованість сюжетно-рольових ігор на розвиток комунікативної компетентності.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати стан проблеми формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор у психолого-педагогічній літературі та педагогічній практиці;
- 2) дослідити психологічні та вікові особливості мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку;
- 3) визначити роль і місце сюжетно-рольових ігор у формуванні комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного;
- 4) визначити критерії, показники та рівні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку;
- 5) обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку;
- 6) дослідити процес формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор.

Відповідно до визначених завдань було застосовано такі **методи дослідження:**

теоретичні: аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, аналогія, зіставлення, моделювання, класифікація, узагальнення, конкретизація й систематизація, контент-аналіз – для вивчення наукової літератури, визначення базових понять дослідження, провідних підходів до проблеми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор; класифікація, систематизація,

узагальнення, що дало змогу розкрити стан розробки проблеми дослідження, її актуальність, уточнити сутність і структуру основних понять;

емпіричні: вивчення педагогічного досвіду, педагогічний експеримент, спостереження (пряме, опосередковане, самоспостереження), бесіда, анкетування, опитування, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний), тестування.

статистичні: статистична обробка даних для перевірки вірогідності отриманих результатів.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження: уточнено зміст понять «комунікативна компетентність», «комунікативна компетентність дітей дошкільного віку» «сюжетно-рольова гра»; сформульовано власне визначення поняття «комунікативна компетентність»; проаналізовано особливості та виявлено специфіку формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку; обґрунтовано основні організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності; визначено критерії, показники та дана якісна характеристика рівнів комунікативної компетентності старших дошкільників; узагальнено педагогічний досвід використання сюжетно-рольових ігор у формуванні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення дослідження: проведено діагностику та визначено рівень сформованості комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку, що дало змогу виявити проблеми в організації процесу формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку; запропоновано тематику сюжетно-рольових ігор, які можуть бути використані студентами та педagogічними працівниками при формуванні комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерське дослідження виконано в межах науково-дослідної теми

кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича “Професійна підготовка педагогічних кадрів закладів дошкільної освіти в контексті євроінтеграційних процесів” (номер державної реєстрації 0121U110897).

Тему магістерської роботи затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 3 від 05 жовтня 2021 року).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі закладу дошкільної освіти «Сонечко».

Структура роботи: Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел (96 позицій). Робота містить 11 таблиць та 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку як наукова проблема

Визначення сутності поняття та структури комунікативної компетентності передбачає вирішення питання співвідношення двох понять – «компетентності» та «компетенції».

В словнику іншомовних слів “компетентність [лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний] – поінформованість, обізнаність, авторитетність” [93, с. 282]. У великому тлумачному словнику української мови компетентність – це “властивість у значенні компетентний, тямущий, кваліфікований” [11, с. 445].

Значного поширення набуло визначення компетентності як “сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки діяльності, використовувати інформацію” [20, с.149].

З точки зору лінгвістичного тлумачення поняття “компетентність” у словниках трактується як “оволодіння знаннями, які дозволяють судити про щось”, “освіченість, правомірність”, “авторитетність, повноправність”.

Компетенція – (від лат. *competentis* – здатний) – це сукупність знань, навичок, умінь, формованих у процесі навчання мови; суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [63].

Категорійний аналіз показує, що “компетенція” є похідним поняттям від “компетентності” і означає сферу застосування знань, умінь і навичок людини, а “компетентність” представляє їх сукупність, систему.

Ю. Ємельянов детально аналізує поняття «комунікативна компетентність». Він тлумачить її як засновану на знаннях та чуттєвому досвіді здатність особистості орієнтуватися в ситуаціях спілкування, вільно володіти вербальними і невербальними засобами спілкування. Дослідник зауважує, формування комунікативної компетентності передбачає

соціально-психологічне навчання, тобто подальшу можливість навчатися спілкуванню [27]. Сюди також входять уміння дитини організовувати так званий міжособистісний простір у процесі ініціативного й активного спілкування з іншими.

Такі науковці як Ю. Жуков, Л. Петровська, П. Растянников вживають дане поняття як синонім «компетентність у спілкуванні». На їхню думку це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з людьми [28, с.73].

М. Обозов визначає комунікативну компетентність у двох аспектах:

- орієнтованість особистості в різних ситуаціях спілкування, що ґрунтується на знаннях і чуттєвому досвіді;
- здатність особистості ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе та інших в умовах постійної зміни психічного стану, міжособистісних стосунків і соціальної ситуації [60].

На думку О. Мудрика, характеристиками комунікативної компетентності є:

- відповідність поведінки контексту стосунків, в яких вона виявляється;
- знання правил спілкування, адаптаційні навички та гнучкість у втіленні цих знань;
- комунікативна компетентність пов'язана зі стосунками, а не з індивідами [60].

Загальною метою виховання дітей дошкільного розвитку є всебічний розвиток дитини, формування базису її особистісної культури. Реалізується така мета в єдності складових частин виховання дітей дошкільного віку. Однією із складових частин виховання дітей дошкільного віку є формування і розвиток у дітей комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність дошкільників – один з найскладніших видів дитячої творчості. Мовлення – важливий компонент діяльності дітей. Слово збагачує, стимулює рух рук, думки, зображення, що виникають,

сприяють утворенню нових словесних образів. Слово і зображення є однаково значущими засобами творення художнього образу, вираження стану, почуттів, відображення самостійної думки дитини [8].

Проблема навчання дітей дошкільного віку словесної творчості спирається на методичні напрацювання з викладанням риторики, початкового навчання. Вона знайшла відображення у працях Є. Тихєєвої, пізніше – М. Коніної, Г. Леушиної, О. Соловйової, Є. Фльоріної та ін. [3; 8]

Комунікативна компетентність є провідною для дошкільника. Це не випадково, адже саме ця характеристика дитини є природною для неї, важливим засобом самовираження, самореалізації, який виявляється у різних видах діяльності: у сюжетно-рольовій грі – через сюжетоскладання, казкові, ігрові діалоги, сценарії; у пізнавальній діяльності – через вислови-міркування, вислови-пояснення, вислови-запитання, головна мета яких – упорядкувати, систематизувати власні уявлення про довкілля, пояснити невідповідності, незрозумілості, проблеми, з якими постійно стикається дитина; в художньо-мовленнєвій діяльності – через складання за власною ініціативою казок, оповідань, віршів, а також завдяки участі у мовних іграх (дражнили, лічилки, скоромовки, загадки, заклички тощо).

Мовленнєвий розвиток дошкільника — складний психологічний процес, що не зводиться до простого відтворення дитиною почутої мови. Він визначається мірою сформованості знань, умінь та навичок дитини і виявляється в соціальній та інтелектуальній активності у колі дорослих та однолітків. Щоб створити оптимальні умови для мовленнєвого розвитку дошкільника, педагогам слід використовувати різні форми роботи: ігри, проблемні ситуації і, звичайно, заняття [14].

Не можливо уявити належний рівень життєвої компетенції людини без оволодіння мовленням. Видатний педагог Костянтин Ушинський зауважував, що рідне слово є основою розумового розвитку й скарбницею всіх знань. Оволодіваючи мовленням, вивчаючи мову, дитина засвоює систему знань, суспільно прийняті норми поведінки — основу її життєвої компетентності,

тобто, як влучно висловилося заступник директора Інституту проблем виховання АПН України, доктор педагогічних наук Олена Кононко, «оволодіває наукою і мистецтвом жити серед інших». З огляду на це проблема розвитку мовлення дитини завжди була однією з центральних у дошкільній освіті. Нині ж провідною метою дошкільної лінгводидактики є виховання мовної особистості.

Розвиток цієї якості починається з набуття дитиною вміння встановлювати контакт із партнером у спілкуванні, дотримуючись усталених правил етикету. У повсякденному житті дитина спостерігає і наслідує приклади спілкування між собою дорослих, дітей тощо. Справжнім зразком комунікативної поведінки має бути притаманна широка палітра емоційно-інтонаційного забарвлення. Старші дошкільнята особливо чутливі до мовлення, його граматичної будови й досить критично ставляться до чужих та власних висловлювань. Вони вже помічають мовні помилки й продовжують оволодівати тими граматичними формами, у застосуванні яких зазнають певних труднощів.

Малюк іще з раннього віку вчиться обирати в загальному словесному потоці два слова, які він узгоджує між собою, поступово додаючи до них дедалі більше інших слів, що також підлягають граматичній нормі. З часом, шліфуючи звуковимову, розширюючи свій лексичний запас, удосконалюючи граматичні вміння, дошкільник засвоює засоби мовленнєво-комунікативної поведінки, яка створює його індивідуальне мовленнєве «обличчя». Так формується мовленнєва особистість.

Оскільки дитина тривалий час перебуває в умовах дошкільного навчального закладу, її головними партнерами у спілкуванні є однолітки та педагоги. Мовленнєва взаємодія здебільшого виникає в ігрових ситуаціях, у побуті, коли діти не лише послуговуються мовними штампами, а й творять власні, неповторні конструкції. Подаємо приклади варіативності мовленнєвого етикету, який, почавши творитися ще в давнину, то зберігає усталені форми, то набирає нових, сучасних рис.

Незважаючи на кількість запитів, пов'язаних з розвитком мовленнєвих та комунікативних умінь дитини за допомогою книжок-картинок, жодне з джерел не містить чітко окреслених особливостей видів таких книжок (зокрема, сучасних).

Автори та упорядники багатьох видань не враховують вікові й психологічні можливості дітей дошкільного віку. Існує незначна низка досліджень з методики роботи з сучасними книжками-картинками, що висвітлюють окремі аспекти, але не надають цілісного уявлення про можливості освітнього засобу.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО) одним із ключових напрямів виділено питання розвитку здатності дитини дошкільного віку висловлювати власні бажання та наміри, пояснювати свої дії за допомогою вербальних і невербальних засобів, що є показником комунікативної компетентності дитини (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021, с. 15). Ще одним аспектом окресленого питання є те, що саме комунікативна компетентність є базовою складовою, яка сприяє та забезпечує розвиток мовленнєво-розумової і пізнавальної діяльності, формує ставлення до навколишнього світу, поведінкові реакції, характер особистості й проявляється у здатності до мовного спілкування та вмінні слухати. Навчити дошкільника ставити запитання, обговорювати побачене та почуте, коректно коментувати висловлювання інших співрозмовників, співпереживати, аргументувати, давати оцінку, висловлювати рефлексійні враження, вміти «почути» співрозмовника — це і є сформувати його комунікативну компетентність.

Формування комунікативної компетентності здійснюється через різні підходи: компетентнісний, особистісно Збірник наукових праць Виготського, ми вважаємо діяльнісний, адже комунікація забезпечує і самостійну творчу активність особистості, й особистісний розвиток індивіда загалом (Karnaukhova A., 2020, р. 22–38). Критеріями оцінки сформованості комунікативної компетентності можна назвати здатність дитини успішно

діяти в проблемних ситуаціях та швидко адаптуватися в інформаційному середовищі. На думку А. Богуш, показниками комунікативної компетентності є вільне використання мовних і позамовних засобів з метою спілкування у конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність під час спілкування.

Отже, під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.

Комунікативна компетентність є частиною комунікативної культури особистості, що являє собою систему якостей особистості і містить:

- 1) творче мислення (нестандартність, гнучкість мислення);
- 2) культуру мовної дії (писемна побудова фраз, простота й ясність викладу думок, образна виразність та чітке аргументування, адекватний ситуації спілкування тон, динаміка звучання голосу, темп, інтонація і, звичайно, хороша дикція);
- 3) культуру налаштування людиною на спілкування та психоемоційної регуляції свого стану;
- 4) культуру жестів і пластики рухів (самокерування психофізичним напруженням та розслабленням, діяльна самоактивація тощо);
- 5) культуру сприйняття комунікативних дій партнера зі спілкування;
- 6) культуру емоцій (як вираз емоційно-оцінних думок у спілкуванні) тощо [16].

І. Барахович виокремлює три складові комунікативної компетентності: лінгвістичний, соціолінгвістичний і прагматичний, які в свою чергу поділяються на знання, уміння та навички [60].

Є. Прозорова виокремлює два компоненти в структурі комунікативної компетентності. До першого компонента входять комунікативні цінності, мотивація комуніканта, потреба в спілкуванні. Другий компонент містить дві складові: дії під час акту комунікації (уміння та навички спілкування) і знання про спілкування [85, с. 193-195].

У “Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти”: комунікативна компетентність складається з трьох компонентів – лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного [30].

О.М. Марущак визначає комунікативну компетентність дітей як “інтегральну якість особистості, що виявляється в здатності формувати мотиваційно-ціннісну основу спілкування; оволодівати і застосовувати мовні знання, уміння й навички; встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми, використовуючи різні способи взаємодії; ефективно працювати в групах; володіти різними соціальними ролями” [62, с.16].

Результати аналізу поняття комунікативна компетентність подано у табл. 1.1.

Таблиця.1.1.

Аналіз сутності поняття комунікативна компетентність

Автор, джерело визначення	Зміст поняття	Ключові смислові одиниці
--------------------------------------	----------------------	-------------------------------------

Базовий компонент дошкільної освіти / [авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богінч О.Л. та ін.]. – К.: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України), 2012. – 26 с.	Комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування.	Мовні і немовні засоби, комунікація, спілкування, уміння, ініціативність
Арушанова А. Г. Исследование развития коммуникативной компетенции дошкольника / А. Г. Арушанова // Наука о детстве и современное образование : материалы Международной юбилейной научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. В. Запорожца. – М. : Центр "Школьная книга", 2005. – С. 51.	Здатність будувати спілкування за допомогою мови й охоплює дотеоретичні (практичні) знання мови (фонетики, лексики, граматики), уміння формувати і формулювати думки в слові (побудова тексту), мовленнєву взаємодію з партнером (інтерацію)	Здатність, спілкування, знання мови, мовленнєва взаємодія, інтеракція

Емельянов Ю.Н. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности / Ю.Н. Емельянов. – СПб., 1999. – 403 с.	Заснована на знаннях та чуттєвому досвіді здатність особистості орієнтуватися в ситуаціях спілкування, вільно володіти вербальними і невербальними засобами спілкування.	Здатність, чуттєвий досвід, спілкування, вербальні і невербальні засоби
Жуков Ю.М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю.М. Жуков, Л.А. Петровская, П.В. Растянников. – М., 1990. – 255 с.	Здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з людьми.	Здатність, контакти
Ляшенко І. В. Компонентний аналіз комунікативної компетенції майбутніх юристів [Електронний ресурс] / І. В. Ляшенко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2014. – № 1. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.	Орієнтованість особистості в різних ситуаціях спілкування, що ґрунтується на знаннях і чуттєвому досвіді; здатність особистості ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе та	Орієнтованість, спілкування, чуттєвий досвід, здатність, взаємодія, міжособистісні стосунки, соціальна ситуація.

	інших в умовах постійної зміни психічного стану, міжособистісних стосунків і соціальної ситуації.	
Марущак О.М. Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами дитячої періодики: Методичні рекомендації / О. М. Марущак. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 134 с.	Інтегральна якість особистості, що виявляється в здатності формувати мотиваційно-ціннісну основу спілкування; оволодівати і застосовувати мовні знання, уміння й навички; встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми, використовуючи різні способи взаємодії; ефективно працювати в групах; володіти різними соціальними ролями	Інтегральна якість, здатність, спілкування, мовні знання, уміння й навички, взаємодія, соціальні ролі
Скокова Н.Н. О путях формирования иноязычной коммуникативной	Система внутрішніх ресурсів особистості, потрібних для	Система, внутрішні ресурси, комунікативні дії,

компетенции студентов медицинского вуза / Н.Н. Скокова, И.Е. Маснева, И.В. Зубенко // Сборник материалов XXXIX международной научнопрактической конференции «Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии». — №4 (39). — Часть I. — Новосибирск: СибАК, 2014. — С. 142-14.	ефективних комунікативних дій у широкому діапазоні ситуацій міжособистісної взаємодії.	міжособистісна взаємодія
Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычной речи / Ефим Израилевич Пассов. — М.: Просвещение, 2004. — 324 с.	Інтегральна якість особистості, що пронизує всі особистісні утворення, як сукупність знань у галузі взаємодії, поведінки, обміну інформацією, сприймання людьми один одного, як оформленість індивідуальної програми поведінки в системі соціальних відносин,	Інтегральна якість, особистісні утворення, взаємодія, поведінки, обміну інформацією, сприймання людьми один одного, соціальні відносини, комунікативні здібності

	спрямованість на розвиток комунікативних здібностей, загалом як сформованість комунікативного стилю життя індивіда	
Казарцева О. М. Культура мовного спілкування: теорія і практика навчання : учеб. пос. / О. М. Казарцева. – М., 1998. – 455 с.	Здатність до спілкування, яка формується або в процесі природного пристосування людини до умов життя в певному мовному середовищі, або за допомогою спеціально організованого навчання	Здатність, спілкування, мовне середовище
Зимняя И. А. Ключевые компетентности – новая парадигма образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2013. – № 5. – С. 35–38.	Рівень навченості взаємодії з оточуючими, який потрібно індивіду, щоб у рамках своїх здібностей і соціального статусу успішно функціонувати в даному суспільстві.	Рівень навченості, взаємодія, соціальний статус

На основі узагальнення ключових смислових одиниць, ми розглядаємо поняття "комунікативна компетентність" – як комунікативна культура, оволодіння мовою, знаннями про мову, а саме мати граматичні, лексичні та орфоепічні вміння і навички; мовленнєве спілкування з іншими людьми, знаходити порозуміння з оточуючими, уміти організовувати мовленнєве спілкування у конкретних соціальних умовах, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціювати його.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що метою сучасної лінгводидактики на етапі дошкільного дитинства є формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дитини, її здатності виражати бажання, наміри, пояснювати своїм дії, вчинки та їх зміст за допомогою мовних і немовних засобів. Показником компетентності є здатність дитини спілкуватися з іншими людьми в різних життєвих ситуаціях [2].

У програмах «Я у світі» та «Дитина» виділяють такі завдання щодо формування комунікативної компетентності: формувати бажання спілкуватися; привчати дітей говорити чітко, виразно, у нормальному темпі та з нормальною силою голосу; дотримуватися мовленнєвого етикету; ввічливо звертатися з проханням до дорослого чи однолітка, відповідати на поставлене запитання; вчити використовувати лагідні форми звертання; брати участь у діалогах, слідкувати за ходом розмови, доречно відповідати; вчити відтворювати діалог дійових осіб в сюжетно-рольових іграх, інсценівках тощо; спонукати до розвитку словесної творчості; розповідати спираючись на чуттєвий досвід, міркувати, коментувати почуте [103].

У практиці дошкільної освіти існує суперечність між розумінням важливості спілкування для психічного розвитку особистості дитини та нерозв'язаністю проблем формування самого спілкування як діяльності. В умовах дитячого садка становлення спілкування підміняють проблемою розвитку компонентів мовлення, а це обмежує можливості гармонійного розвитку особистості через формування широкого кола комунікативних

умінь: уміння аналізувати ситуацію спілкування, сприймати та відтворювати не лише змістову, а й емоційну інформацію.

Основними принципами організації формування комунікативної компетентності старших дошкільників є:

- мотивація до навчання;
- стимулювання та розвиток творчої діяльності дітей;
- створення позитивної емоційної атмосфери;
- зв'язок пізнавальної діяльності з різними видами практичної діяльності дітей.

Спілкування надає дитині змогу не лише одержувати, засвоювати досвід, а й створює умови для реалізації власної індивідуальності в загальній справі і, що не менш важливо, спонукає дитину ділитися власним досвідом, віддавати людям увагу, пошану, інтерес, здібності. М. Каган ще у 70-х рр. наголошував, що формування особистості починається з виховання комунікативної діяльності та оволодіння її механізмами [86].

Дошкільник із сформованою комунікативною компетентністю має потребу контактувати та взаємодіяти з однолітками та дорослими; керує власною поведінкою; здатний співчувати, радіти за інших, готовий прийти на допомогу намагається бути бажаною у спілкуванні, грі тощо; уникає конфліктів та вміє їм запобігати [75, с.3].

Отже, дитина не народжується з комунікативними здібностями, вона оволодіває ними в процесі навчання та виховання у родині, закладі дошкільної освіти та удосконалюється впродовж життя. Значна роль у формуванні комунікативної компетентності належить вихователям. В основі формування комунікативної компетентності дошкільників лежить уміння слухати, розуміти, досліджувати мовлення, висловлювати та будувати його, шукати та аналізувати інформацію для задоволення своїх потреб. Формування комунікативної компетентності дітей, яка є індивідуальним інтегрованим утворенням, передбачає створення міжособистісної

комунікативної взаємодії, що стимулює індивідуальну активність дошкільника.

Процес формування комунікативної компетентності дошкільників розпочинається з удосконалення навичок усного мовлення. Він охоплює формування в учнів спочатку аудіативних умінь і навичок, а потім навичок говоріння, що включає роботу над побудовою як діалогічних, так і монологічних висловлювань.

1.2. Врахування вікових та психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку в процесі формування комунікативної компетентності

Дошкільний вік – це період початкового становлення особистості, впродовж якого відбувається збагачення і впорядкування її чуттєвого досвіду, оволодіння дитиною специфічно людськими формами сприйняття і мислення.

Згідно з концепцією Л. С. Виготського, в основі психічного розвитку дитини лежить зміна різних типів її діяльності, які вона реалізує в спілкуванні з дорослими. Кожному віковому періоду життя дитини відповідає особливий тип діяльності, який визначає виникнення і розвиток головних психічних новоутворень цього віку. Для дошкільного віку характерною є гра, при виконанні якої дитина засвоює основи теоретичної свідомості і мислення, зокрема і логічного [65].

М.М. Заброцький зазначає, що внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується передусім усвідомленням власного "Я" і своїх вчинків, величезним інтересом до світу дорослих, їхньої діяльності та взаємовідносин, стосунків [29, с.34]. Дитина вбирає у собі все людське: способи спілкування, поведінки, відносини, використовуючи при цьому власні спостереження, емпіричні висновки та умовиводи, наслідування дорослих.

Комунікативна компетентність не є вродженою, вона розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником його загального розвитку. Здатність до мовлення та до спілкування формується в дитини, яка розвивається нормально, у процесі мовленнєвого досвіду, під впливом спілкування з дорослими і залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального мовленнєвого оточення, від виховання та навчання.

Серед ігрових мотивів значне місце посідають пізнавальні інтереси, потреба в порівнянні себе в різних відношеннях з однолітками, у співпраці з ними, самооцінка та інше. Діти старшого дошкільного віку вміють заздалегідь домовлятися про тему гри, розподіляти ролі, добирати потрібний ігровий матеріал, а сюжет гри визначається і розвивається в рольових діях кожного учасника.

Розвиток мовлення дітей має велику соціальну значимість. Родинне спілкування є головним чинником комунікативного розвитку малюка.

В дошкільний період мова стає засобом спілкування, мислення дитини та свідомого вивчення. У грі в процесі спілкування з ровесниками розвивається діалогічне мовлення. Формується інтелектуальна функція мовлення, що регулює практичні дії дитини.

Дитина вже не просто виконує інструкції дорослого, вона вмотивована. Розвивається свідоме виконання вимог. За допомогою мовлення дитина контактує з дорослими і однолітками. Інструкції дорослого ускладнюються, передбачають виконання дитиною послідовної низки дій. Вони набувають характер пояснень дитині порядку роботи [26, с.183].

У старшому дошкільному віці відбувається перехід від ситуативного до контекстного мовлення, яке стає універсальним засобом спілкування. Дитина не тільки активно оволодіває мовою, а і самостійно творить нові слова та конструкції, тобто розвивається словотворчість [49, с.31].

Словесно-логічне мислення характеризується тим, що дитина виділяє, абстрагує більш чи менш характерні ознаки предметів, розділяє предмети на

певні категорії, класифікує, ототожнює. У межах набутого досвіду діти доводять правильні судження про навколишній світ та явища, об'єднують, співставляють їх між собою, переходять від загального до конкретного, роблять висновки, помічають суперечності у своїх судженнях і т.п. [25].

Старші дошкільники під час ігор використовують прикметники, прислівники, прийменники, граматично правильно будують речення, висловлювання, репліки і т.д. Це говорить про бажання грати і бути зрозумілим своїм партнерам по грі, стимулює дітей до більшої розумової роботи у сфері мовлення. Старші дошкільники вчаться налагоджувати контакти, передавати та отримувати інформацію про навколишнє, узгоджувати свої дії з діями інших дітей.

Діти старшого дошкільного віку прагнуть зайняти нове місце в системі доступних суспільних відносин. Відбувається усвідомлення свого соціального “Я”, своєї приналежності до дитячого колективу. У рольовій грі дошкільник вже може отримати задоволення як від правильних рольових дій, так і від відмови на користь цієї правильності від власних безпосередніх бажань. Виникає потреба в соціальній відповідності. Дитина починає усвідомлювати свої уміння і деякі якості, відкривати для себе власні переживання [49, с.37].

У структурі психолого-педагогічних причин, які викликають складнощі у комунікації старших дошкільників, важливо виділити:

- 1)соціальні: недостатнє спілкування з людьми, яке викликає загальну затримку в засвоєнні дитиною суспільного досвіду: певні установки; стиль спілкування (авторитарний, ліберальний, гіперопіки); недостатність повноцінної діяльності; вороже ставлення до дитини, спілкування з протиріччями, що може сформувати протидію або бездіяльність;
- 2)педагогічні: авторитарний і ліберальний стилі спілкування вихователя з вихованцями; недостатність часу для самостійної ігрової діяльності;
- 3)психологічні: індивідуальні особливості психіки дитини і т.д.

Різні рівні комунікативної активності дошкільників проявляються в неоднаковому ставленні до спілкування з вихователем; у різній мірі їхньої індивідуальності в цьому процесі (інтенсивності й наполегливості); у мотивації спілкування; у своєрідності застосовуваних емоційно-виражальних засобів спілкування.

Виокремлюють три рівні:

- високий – дитина постійно активно спілкується з дорослим, висловлює своє зацікавлення, бажання і готовність контактувати з ним, вдається до різних способів привернути його увагу. Загальна кількість таких контактів у два рази більша, ніж в інших дітей. Спонукальні мотиви цього найрізноманітніші, в них бачиться прагнення до взаємодії всіх видів – ділової, пізнавальної, особистісної.

- середній рівень комунікативності – ініціатива у спілкуванні належить дорослому, дитина не відмовляється від цього, хоча й не висловлює особливого зацікавлення. Потребу поспілкуватися задовольняє, контактуючи з однолітками.

- низький рівень – ініціатива у спілкуванні належить дорослому, дитина не виявляє бажання, готовності вступати з ним у контакт, навмисне уникає його [86, с.53].

Комунікативно-мовленнєві дії дітей обумовлені конкретною ситуацією спілкування, що сприяє виникненню ситуативної мотивації: потреби у здійсненні конкретного мовленнєвого вчинку і внутрішньої комунікативної мотивації (основою якої є сформованість потреби у мовленнєвому спілкуванні). Завдяки цим діям дитина задовольняє ,власні комунікативні й комунікативно-пізнавальні потреби.

Особливість комунікативно-мовленнєвої діяльності полягає в тому, що власна діяльність дитини, яка породжується життєвими потребами й запитам дитинства, тому її розвиток не повинен бути відірваним від життя дитини, а навпаки, вбирати в себе всі реалії спілкування з дорослими й однолітками.

1.3. Сюжетно-рольові ігри як базовий метод формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку

Гра в старшому дошкільному віці є провідним видом діяльності і водночас важливим ефективним і доступним способом формування комунікативної компетентності у дітей. Саме під час гри вихованці оволодівають мистецтвом взаємодіяти та спілкуватися з дорослими й однолітками, формуються знання, уміння та навички.

Гра – унікальний феномен загальнолюдської культури. У жодному виді діяльності людина не демонструє такого вираження своїх психофізичних, інтелектуальних ресурсів, як у грі.

В Українському педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренко гра – це “вид активної діяльності дітей, у процесі якої вони оволодівають соціальними функціями, стосунками та рідною мовою як засобом спілкування між людьми” [19, с. 139].

Д. Ельконіна зауважує, що гра – це форма діяльності в умовних ситуаціях, спрямована на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в закріплених способах здійснення предметної діяльності. У грі відтворюються норми людського життя та діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання та засвоєння предметної й соціальної діяльності, інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості [102].

Розвиток мовлення тісно пов'язаний з діяльністю. Сутність комунікації полягає у взаємодії суб'єктів діяльності. Саме на етапі дошкільного дитинства яскраво простежується взаємозв'язок мови і мовлення з ігровою діяльністю. Гра дитини – це найвідповідніша дошкільному дитинству форма організації життєдіяльності, ефективний метод і засіб реалізації освітніх завдань з усіх напрямків розвитку особистості дитини.

Відзначимо, що формування комунікативних умінь дітей у процесі ігрової діяльності відбувається природним шляхом, адже гра для дітей є активною формою пізнання навколишньої дійсності, своєрідним шляхом освоєння довкілля, порівняно з працею і навчанням. Практичне

ознайомлення дошкільників зі світом відбувається раніше, ніж оволодіння теоретичними знаннями. Інтерес дитини до гри поступово вичерпується унаслідок засвоєння відповідних знань і умінь. Проте, саме у грі розвиваються принципи і форми життєдіяльності дитини, відбувається її соціалізація, вибудовуються основи співробітництва між ровесниками та дорослими.

Проте, як засвідчує аналіз діяльності ЗДО, ігрова діяльність не посідає належного місця в розвитку мовлення дітей, що спричиняє порушення необхідного балансу мовленнєво-ігрової та інших регламентованих стандартами дошкільної освіти видів діяльності. Відтак гра не виконує відповідної ролі в формуванні дитячої мовленнєвої особистості. Щодо до дидактичних мовленнєво-мовних вправ то вони, як правило, майже не використовуються в практиці роботи ЗДО [17, с. 56].

Вихователі не розуміють призначення цього дидактичного засобу в розвитку мовлення дітей. Успішне подолання означених проблем вбачаємо у визнанні пріоритету гри серед інших видів життєдіяльності дошкільників, суттєвим удосконаленням професійної майстерності вихователів щодо методики організації і проведення ігор та правильного керівництва ними, оптимальному співвідношенні ігор і вправ, тобто розуміння педагогами ЗДО психолого-педагогічних основ не тільки ігрової діяльності, а й дидактичних вправ, які потребують від дітей вольових зусиль, усвідомленості і зосередженості. [1, с. 5].

Значущість сюжетно-рольової гри полягає не в отриманих результатах, а самому її процесі: діянні та спілкуванні, яке проявляється у вербальній перцепції, інтеракції та мовленнєвій комунікації. Цей вид гри сприяє невимушеному висловлюванню дитиною думок, почуттів, настроїв, гармонійно вводить її у світ людських стосунків, активізує мовленнєву поведінку через відображення в ігровому процесі комунікативних дій і взаємин дорослих. Зміст сюжетної гри дітей нерідко відзеркалює епізоди або з казки або з життя дошкільників.

Сюжетна гра не вимагає від дитини відчутного в освітньому сенсі мовленнєво-мовного результату. Він не продуктивний, умовний, бо у процесі гри дитина лише актуалізує набутий досвід вживання мовних засобів, досягає гнучкості і сталості мовленнєвих навичок.

Результатом гри є задоволення дитини від мовленнєвої комунікації і можливість вступати в інтеракцію. Крім того, у цій грі дошкільники опановують у реальні організаційні відносини: домовляються про сюжет гри, розподіляють ролі, заперечують, погоджуються, висловлюють пропозиції, доводять, переконують, одночасно встановлюючи складні рольові стосунки.

Основні риси сюжетно-рольової гри з огляду на її вплив на розвиток мовлення дітей – це мовленнєва самостійність, активність і мовна творчість, проявлена у дитячих неологізмах і новотворах. Головною особливістю даного виду гри є те, що в ній дошкільник втілює свій мовленнєвий задум, свої уявлення, вербально виражає своє ставлення до тієї події, що розгортається у грі

Ці епізоди стають міцним стимулятором їхніх мовленнєвих дій: образи сприймання і образи пам'яті актуалізують доречну лексику, сприяють програмуванню висловлювання та доцільному вибору синтаксичних конструкцій для експлікації задуму. Сюжетно-рольові ігри за їхньою тематикою і за глибиною відображення дітьми дійсності по різному забезпечують розвиток мовлення. Одні з них більшою мірою сприяють еволюції спілкування і суто мовленнєвому розв'язанню ігрових завдань; переходу до відображення у грі комунікативних стосунків між дошкільниками.

Інші – створюють умови для вправлення у звуковимові, особливо коли діти відображають зміст казки та мовлення персонажів, зокрема тварин. Окрема група сюжетно-рольових ігор корисна задля розвитку граматичної будови мовлення, оскільки забезпечує вживання у реченнях різних видів словосполучень і правильну побудову речень.

Сюжетно-рольова гра — це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей. Психолого-педагогічні дослідження доводять, що сюжетно-рольова гра не виникає у дитини спонтанно, а потребує цілеспрямованого формування з боку дорослих [37, с. 27].

Ігрова дія має символічний характер. Під час гри дитина під однією дією уявляє інше, під одним предметом — інший. Не маючи можливості діяти з реальними предметами, дитина вчиться моделювати ситуації з предметами-замінниками. Ігрові замінники предметів можуть мати дуже невелику схожість із реальними предметами. Так символ входить у життя дитини та стає засобом організації її діяльності так само, як і в житті дорослої людини [45].

Вказуючи на взаємозв'язок гри та спілкування в період дошкільного дитинства, науковці підкреслюють, що в цей період розширюються уявлення та знання дітей про сім'ю, рідне місто, країну, коло її інтересів розширюється, стає сталим [39].

Т. Піроженко підкреслює, що «включення мовлення в різні види діяльності — пізнавальну, художню, конструктивну, ігрову — забезпечує мовлення дітей новою лексику, складнішими граматичними конструкціями. Розвиток мовлення і спілкування взаємопов'язані: спілкуючись, дитина звертається до мовлення як до основного способу його здійснення; включення дитини в мовленнєве спілкування з дорослими та однолітками позитивно впливає на розвиток її комунікативних потреб і мовлення» [76, с.34].

Організовуючи процес ігрової діяльності і розширюючи границі мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку, не можна забувати, що вся система спілкування та сприймання у дитини шостого року життя має відбуватися у «суб'єкт-суб'єктному» типі відношень. Чинники, які забезпечують розвиток структурних компонентів мовлення в поєднанні мовленнєвої та ігрової діяльності, а саме:

- спеціальна організація цих діяльностей, що ґрунтуються на особистісно орієнтованій моделі взаємодії його учасників (вихователів і дітей) та на гуманістичному підході;

- система мовленнєвих технологій, спрямованих на перехід дитини від репродуктивних до креативних мовленнєвих та ігрових дій;

- функціональний характер мовленнєвої діяльності та ігрової [40, с. 65].

За визначенням Д. Єльконіна сюжетно-рольова гра містить наступні компоненти: ігровий задум; ігровий сюжет; ролі, які беруть на себе діти в процесі гри; ігрові дії, які реалізують взяті на себе ролі дорослих і відносини між ними; ігрове використання предметів, умовна заміна реальних; реальні відносини між граючими; правила, що диктуються самою грою та створюються дітьми або пропонуються дорослими [102, с. 38].

Образний внутрішній план гри настільки важливий, що без нього гра просто не може існувати. Через образи й дії діти вчаться виражати свої почуття та емоції. Образ програється, вивчається й запам'ятовується. Усі рольові ігри дітей наповнені соціальним змістом і служать засобом втілення у всій повноті людських відносин [41]. Гра в дітей починається з договору. Вони домовляються про початок ігрової діяльності, обирають сюжет, розподіляють між собою ролі, вибудовують свої дії та поведінку відповідно до обраної ролі. Взявши на себе роль, дошкільник починає приймати та розуміти рольові права й обов'язки.

Взаємини дітей виявляються як партнерів, товаришів, які виконують спільну справу. У спільній грі діти навчаються мові спілкування, взаєморозуміння, взаємодопомоги, вчаться підкоряти свої дії діям інших гравців. Старший дошкільник програє в сюжетно-рольовій грі різноманітні ситуації, пов'язані з людськими відносинами, всю систему дій в цих ситуаціях, всю систему наслідків цих дії для себе і оточуючих. В сюжетно-рольовій грі дитина діє спочатку дієво, емоційно, а потім інтелектуально освоює систему людських відносин.

Дитина все частіше відтворює в сюжеті різнобічні рольові зв'язки, виявляє гнучкість, вміння змінювати рольові дії. Вдосконалюється процесуальний компонент сюжетно-рольових ігор: зростає здатність дошкільника до самоорганізації, планування ігрових дій, здатність делегувати повноваження організатора ігрової діяльності найбільш компетентному учаснику [69, с. 69].

Н.Михайленко виділила дві основні умови, реалізація яких уможливорює виконання дитиною різних ролей: по-перше, необхідно сформувати у дитини емоційно-позитивне ставлення до персонажа, який представлений у сюжеті гри; по-друге, дитина має виділити не одну, а ряд дій, властивий цьому персонажу, які визначають його відносини з оточуючими, усвідомити способи поведінки (лікар оглядає хворого, виявляє турботу про стан його здоров'я, робить уколи, міряє температуру, виписує ліки тощо) [37, с. 98].

Специфікою сюжетно-рольової гри дитини стає потреба у товаришах, без яких вона втрачає для неї сенс. Спілкуючись з однолітками в ході гри, дошкільник навчається співробітничати, підкорятися, керувати, розподіляти функції, вчиняти справедливо, відчувати себе членом групи, зберігати свої особливості.

Зазнає суттєвих змін здатність дошкільника до здійснення контрольно-оцінних дій: реалістичнішою, більш обґрунтованою та розгорнутою стає самооцінка, збагачується досвід нормативно-оцінних дій, виробляється звичка здійснювати якісну характеристику своїх ігрових дій та поведінки, збагачується гама переживань з приводу ігрових досягнень та проявів моральності.

Педагогічне значення гри – забезпечення успішної соціалізації дітей. В імітованій соціальній ситуації дитина стає перед вибором способу вирішення тієї чи іншої соціальної проблеми. Самостійно виправляючи допущені помилки, дитина набуває досвіду соціальної поведінки, що готує її до майбутнього дорослого життя. Під час гри виникають різноманітні ситуації спілкування, у яких діти розвивають мислення та розширюють кругозір, діти

навчаються правильно та логічно викладати свою думку, відбувається поєднання вербальних і невербальних засобів спілкування, діти вдосконалюють навички використання мовленнєвих засобів.

Отже, гра сприяє формуванню комунікативної компетентності, оскільки в ній створюються умови для обміну інформацією, підтримки контактів, розгортання ділового та особистісного спілкування, укладання угод, самореалізації, узгодження соціальних позицій і мовлення.

1.4. Критерії, показники та рівні комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Комунікативна компетентність як цілісне утворення включає в себе мовні знання, вміння та навички, що визначає відповідні показники мовленнєвого розвитку дітей.

Сформованість комунікативної компетентності особистості визначається наступними критеріями та показниками, які визначають зміст комунікативної компетентності (Таблиця 1.2.).

Таблиця.1.2.

Показники, критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку

	Критерії та показники	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
1	<i>Ініціативність</i> (вміння починати розмову, стимулювати співрозмовника продовжувати бесіду, повідомляти або	Дитина ініціює розмову, стимулює співрозмовника продовжувати бесіду, задає питання	Дитина інколи ініціює розмову, частково стимулює співрозмовника продовжувати	Дитина ніколи не починає розмову, Не стимулює співрозмовника продовжувати бесіду, не задає питання, лише дає відповіді

	запитувати інформацію, завершувати спілкування)		бесіду, задає питання	
2	Вільність (обсяг висловлювань, словниковий запас, само-виправлення)	Відсутні повтори, у разі необхідності дитина сама виправляється. Значний обсяг висловлювань.	Інколи наявні повтори, само-виправлення. Середній обсяг висловлювань.	Наявні постійні повтори, Само-виправлення. Невеликий обсяг висловлювань.
3	Інтераційність (вміння пропонувати варіанти вирішення проблеми; запитувати точку зору співрозмовника; висловлювати згоду/незгоду, враховуючи об'єктивні причини)	Дитина активно пропонує варіанти вирішення проблеми; запитує точку зору співрозмовника; висловлює згоду/незгоду, враховуючи об'єктивні причини.	Дитина пропонує варіанти вирішення проблеми; інколи запитує точку зору співрозмовника; висловлювати згоду/незгоду частково пояснюючи причини.	Дитина не пропонує варіанти вирішення проблеми; не запитує точку зору співрозмовника; висловлює згоду/незгоду без пояснення причини.
4	Змістовність (повнота викладу, узагальненість,	Наявність у монологічному висловлюванні стрижневих	Наявність у монологічному висловлюванні стрижневих	Відсутність у монологічному висловлюванні стрижневих

	наявність та доречність чи відсутність прикладів)	компонентів змісту, повнота викладу, узагальненість, наявність та доречність прикладів.	компонентів змісту, часткова повнота викладу, узагальненість, наявність прикладів.	компонентів змісту, не повний виклад, недоречність та відсутність прикладів.
5	<i>Зв'язність</i> (структура висловлювання, наявність певних лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів зв'язку, вміння логіко-композиційної побудови висловлювання)	Поєднання елементів усного тексту, організація структури висловлювання, наявність у монологічному висловлюванні певних лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів зв'язку, вміння логіко-композиційної побудови висловлювання.	Наявність , організації структури висловлювання , часткова наявність у монологічному висловлюванні певних лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів зв'язку, побудова висловлювання в цілому логічна.	Відсутня організація структури висловлювання, відсутність у монологічному висловлюванні певних лексичних, морфологічних та синтаксичних засобів зв'язку, відсутня логіко-композиційна побудова висловлювання.
6	<i>Невербальні засоби</i>	Активно жестикулює,	Жестикулює, інколи	Не жестикулює, міміка бідна,

	спілкування (жести рук і голови, міміка і контакт очей)	використовує міміку для вираження почуттів, наявний контакт очей	використовує міміку для вираження почуттів, контакт очей нестабільний	відсутній контакт очей
--	---	---	--	---------------------------

Висновки до розділу 1

У першому розділі «Теоретико-методичні засади формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку» проаналізовано стан проблеми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор у психолого-педагогічній літературі та педагогічній практиці; досліджено психологічні та вікові особливості комунікативного розвитку дітей старшого дошкільного віку; визначено роль і місце сюжетно-рольових ігор у формуванні комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Визначення сутності поняття та структури комунікативної компетентності передбачало вирішення питання співвідношення двох понять – «компетентності» та «компетенції». Категорійний аналіз показав, що «компетенція» є похідним поняттям від «компетентності» і означає сферу застосування знань, умінь і навичок людини, а «компетентність» представляє їх сукупність, систему.

На основі аналізу визначено, що комунікативна компетентність - це здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.

У практиці дошкільної освіти існує суперечність між розумінням важливості спілкування для психічного розвитку особистості дитини та нерозв'язаністю проблем формування самого спілкування як діяльності. Основними принципами організації формування комунікативної

компетентності старших дошкільників виокремлено мотивацію до навчання стимулювання та розвиток творчої діяльності дітей, створення позитивної емоційної атмосфери, зв'язок пізнавальної діяльності з різними видами практичної діяльності дітей.

В дошкільний період мова стає засобом спілкування, мислення дитини та свідомого вивчення. Формується інтелектуальна функція мовлення, що регулює практичні дії дитини. У старшому дошкільному віці відбувається перехід від ситуативного до контекстного мовлення, яке стає універсальним засобом спілкування. Дитина не тільки активно оволодіває мовою, а і самостійно творить нові слова та конструкції.

Різні рівні комунікативної активності дошкільників проявляються в неоднаковому ставленні до спілкування з вихователем; у різній мірі їхньої індивідуальності в цьому процесі (інтенсивності й наполегливості); у мотивації спілкування; у своєрідності застосовуваних емоційно-виражальних засобів спілкування.

Гра в старшому дошкільному віці є провідним видом діяльності і водночас важливим ефективним і доступним способом формування комунікативної компетентності у дітей. Саме на етапі дошкільного дитинства яскраво простежується взаємозв'язок мови і мовлення з ігровою діяльністю. Сюжетно-рольова гра — це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей. Психолого-педагогічні дослідження доводять, що сюжетно-рольова гра не виникає у дитини спонтанно, а потребує цілеспрямованого формування з боку дорослих.

Специфікою сюжетно-рольової гри дитини стає потреба у товаришах, без яких вона втрачає для неї сенс. Керівництво сюжетно-рольовою грою з боку вихователя має різні педагогічні завдання та прийоми, що базуються на можливостях дітей певного віку.

Розроблено показники, критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР

2.1. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Розроблена методика формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку передбачає реалізацію таких організаційно-педагогічних умов:

- урахування вікових та індивідуальних особливостей формування комунікативної компетенції у старших дошкільників;
- формування позитивної мотивації;
- створення мовленнєвого середовища для комунікативного розвитку старших дошкільників;
- підбір сюжетно-рольових ігор відповідно до наявного діагностичного рівня комунікативної компетенції кожної дитини, що забезпечує реалізацію особистісного-орієнтованого підходу;
- спрямованість сюжетно-рольових ігор на розвиток комунікативної компетентності.

Відповідне мовленнєве середовище забезпечує оптимальний мовленнєвий розвиток дошкільника; відповідні умови.

Для цього необхідно підібрати та підготувати педагогічних працівників, тобто виявити труднощі, що виникають у педагогічних працівників з метою їх корекції. Предметно-розвивальне середовище має нести ґрунтовну мовленнєву насиченість.

Доцільно використовувати коректурні таблиці (це своєрідне інформаційне-ігрове поле з різною кількістю клітинок, заповнених предметними картинками, які добираються тематично за змістом). Вони сприяють розвитку творчості також і дорослих – батьків та вихователів, які постійно можуть наповнювати новим педагогічним змістом традиційні форми роботи: придумувати нові завдання, встановлювати несподівані

закономірності та зв'язки між елементами таблиці та ін. Тематична різноманітність коректурних таблиць може бути досить широкою; вона майже не змінюється, розширюються лише її змістове наповнення, добір картинок, урізноманітнюються зв'язки між елементами теми. Кожну клітинку коректурної таблиці доцільно пронумерувати і підписати друкованим шрифтом, що суттєво розширить її розвивальні можливості: мимовільно діти запам'ятовуватимуть цифри та друкований вигляд слова. Це дасть змогу використовувати таблиці не лише для реалізації численних пізнавальних та мовленнєвих завдань (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєво-творчих), а й для розвитку математичних умінь вихованців (порахувати, встановити відповідність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замінник тощо), їх орієнтування у просторі (перед, між, вище, нижче, за тощо), уваги та спостережливості [19, с. 13].

Обов'язковою умовою формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку є забезпечення їх позитивної мотивації шляхом занурення у розвивальне комунікативно-мовленнєве середовище. Кожне заняття має викликати у дітей яскраво виражене почуття радості та задоволення. Енергійність, емоційність і позитивний настрій вихователя застосовування доступних і цікавих засобів навчання створюють атмосферу емоційного комфорту для кожної дитини задля збереження її інтересу й ініціативності.

Варто чергувати різні види ігор та способи організації дітей для комплексної реалізації мовленнєвих завдань задля збереження їхнього інтересу й ініціативності.

Ефективність роботи з формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку у закладах дошкільної освіти підвищується при забезпеченні активної взаємодії із сім'ями вихованців. Педагогам необхідно враховувати, що кожна родина має свій специфічний досвід у вихованні дітей, рівень педагогічної підготовки й освіти. Знаючи закономірності розвитку дитини й методи її виховання, можна надати

максимальну допомогу батькам в оволодінні основами педагогічних знань. використовують такі форми взаємодії: сімейні клуби, спільні свята, індивідуальні та групові консультації, тренінги.

Наступною умовою є спрямованість засобів сюжетно-рольових ігор на формування мовленнєвої компетентності. Чим більші можливості для активних дій, тим цікавішою є гра. Вона супроводжується мовленням, фразами, роздумами, діалогом, розмовним мовленням як відображення характеру ігрових ролей, словами діти передають переживання людей, їхні турботи, радощі, хвилювання. Специфічною особливістю гри, яка властива тільки ігровій діяльності, є своєрідне поєднання вигадки з тим рівнянням на реальність, яку діти відображають у грі.

Формування комунікативної компетентності старших дошкільників в відбувається в поєднанні різних видів дитячої діяльності: навчально-мовленнєвої, художньо-мовленнєвої, мовленнєво-ігрової.

Навчально-мовленнєва діяльність передбачає застосування розповідей, бесід, діалогізування, міркування, повідомлення, а також слухання, які реалізуються під час комплексних, тематичних та інтегрованих мовленнєвих занять.

Під час художньо-мовленнєвої діяльності специфічно реалізується мовленнєва творчість дошкільників: діти малюють і складають розповіді до власних малюнків; добирають музичний твір до своєї казки, музичні асоціації із певним сюжетом, вербалізований рухливий образ; створюють декорації, атрибути, костюми, що ілюструють вигаданий ними сюжет тощо).

Основу для мовленнєво-ігрової діяльності старших дошкільників складають сформовані у них уявлення про побудову ігрового сюжету, різноманітні ігрові дії з предметами, засвоєні мовленнєві вміння й навички. Мовленнєво-ігрова компетенція – це комплексна характеристика особистості, що охоплює діалогічну, монологічну, когнітивно-мовленнєву, виразно-емоційну, оцінно-етичну, театральну-ігрову та власне ігрову компетенції [85, с. 22].

Отже, необхідними організаційно-педагогічними умовами формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного є: створення мовленнєвого середовища, що стимулює комунікативний розвиток; формування позитивної мотивації у процесі занурення дошкільників у комунікативно-мовленнєве середовище; врахування індивідуальних особливостей формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку; спрямованість засобів сюжетно-рольових ігор на комунікативної компетентності; підбір сюжетно-рольових ігор відповідно до наявного діагностичного рівня комунікативної компетентності кожної дитини; цілеспрямоване використання та розширення індивідуального досвіду кожної дитини в організації та проведенні сюжетно-рольових ігор.

Формування комунікативної компетентності можливе за умови дотримання попередньо визначених організаційно-педагогічних умов, створення активного мовленнєвого середовища в закладах дошкільної освіти та вдома, використання ефективних методів та прийомів роботи.

2.2. Дослідження процесу формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор

З метою визначення ефективності використання сюжетно-рольових ігор для формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку, було проведене дослідно-експериментальне дослідження, яке включало в себе наступні етапи:

- теоретико-пошуковий етап (аналіз стану дослідження проблеми в науковій літературі та педагогічній практиці; уточнення основних понять дослідження та власне визначення понять; визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження; розробка програми подальшої роботи.);

- констатувальний етап (визначення критеріїв та показників комунікативної компетентності дошкільників, визначення та проведення діагностичної роботи з дітьми, визначення рівня сформованості комунікативної компетентності дітей);

- формувальний етап (проведення дослідного експерименту спрямованого на формування комунікативної компетентності засобами засобом сюжетно-рольових ігор).

- аналітико-узагальнюючий етап (проведення аналіз та узагальнення результатів формувального етапу експерименту, сформульовано висновки).

Таблиця 2.1.

Дослідно-експериментальна програма дослідження комунікативної компетентності

Етап	Зміст роботи
<i>Теоретико-пошуковий етап</i>	Аналіз стану дослідження проблеми в науковій літературі та педагогічній практиці; уточнення основних понять дослідження та власне визначення понять; визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження; розробка програми подальшої роботи.
<i>Констатувальний етап</i>	Проведення діагностики сформованості комунікативної компетентності у дітей даної вікової групи. Аналіз результатів проведеної роботи за визначеними критеріями та показниками. Визначення подальшої роботи з дітьми.
<i>Формувальний етап</i>	Проведення дослідного експерименту спрямованого на формування комунікативної компетентності засобами засобом сюжетно-рольових ігор
<i>Аналітико-узагальнюючий етап</i>	Проведення аналіз та узагальнення результатів формувального етапу експерименту, сформульовано висновки

На констатувальному етапі експерименту були проведені *діагностичні методи* (Таблиця 2.2.) сформованості в дітей старшого дошкільного віку комунікативної компетентності, які включають в себе основні напрями:

Таблиця 2.2.

**Діагностичні методики сформованості комунікативної
компетентності в дітей старшого дошкільного віку**

Складові комунікативної компетентності	Форми роботи, діагностичні методики
Словниковий запас	Методика “Словникова мобільність”.
Граматична сторона мови	Діагностичні завдання на утворення слів різного числа та відмінку, узгодження іменників і прикметників.
Зв’язне мовлення	Діагностика розвитку спілкування з однолітками (Орлова І.А., Холмогорова В.М.)
Розуміння мовлення та практичне усвідомлення елементів мовлення	Методика діагностики комунікабельності

«Діагностика комунікабельності» (Додаток 4)

Діагностичні критерії комунікабельності:

1. Наявність взаємодії у різних видах діяльності.
2. Уважність дитини до міжособистісних взаємин, їх характеру.
3. Свідоме прагнення до взаємодії, прояви творчості в пошуку шляхів для цього.
4. Уміння та бажання спілкуватись, будувати гармонійні взаємини, співпрацювати з іншими.
5. Позитивне емоційне ставлення до дорослих та однолітків.
6. Володіння навичками культури спілкування, знання норм і правил культури поведінки у громадських місцях.
7. Прагнення отримати позитивну оцінку дорослих.
8. Зацікавленість у самому процесі спілкування.

9. Самостійність у розв'язанні конфліктних ситуацій, оцінюванні взаємин.

10. Уміння правильно оцінити свою поведінку.

За кожен критерій виставляється від 0 до 1 бала. Максимальна кількість балів 10.

Отримані дані за методикою «Діагностика комунікабельності» представлено у табл. 2.3.

Таблиця. 2.3.

Рівень сформованості комунікабельності у дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до експерименту

№ п/п	Рівні комунікабельності	До експерименту			
		ЕГ		КГ	
		а.з	%	а.з	%
1	Високий	2	10,5	1	5,6
2	Середній	8	42,1	7	38,9
3	Низький	9	47,4	10	55,6
<i>Всього</i>		<i>19</i>	<i>100</i>	<i>18</i>	<i>100</i>

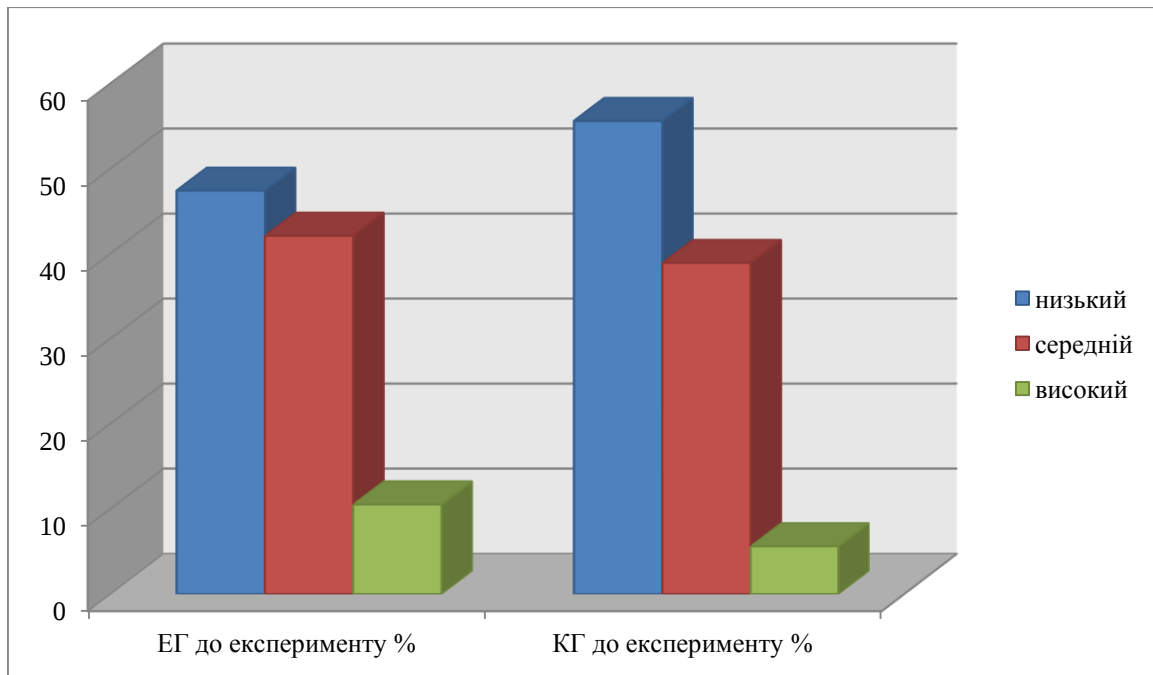

Рис.2.1. Аналіз результатів сформованості комунікабельності у дітей старшого дошкільного віку експериментальних і контрольних груп до експерименту (%)

Діагностика розвитку спілкування з однолітками (Додаток 2)

(Орлова І.А., Холмогорова В.М.)

Діагностика спілкування передбачає реєстрацію інтересу дитини до однолітка, чутливості до впливів, ініціативності дитини в спілкуванні, просоціальних дій, співпереживання і засобів спілкування.

Для визначення рівня розвитку спілкування з однолітками використовуються наступні шкали оцінки параметрів спілкування з однолітками: Інтерес до однолітка, Ініціативність, Чутливість, Просоціальні дії, Засоби спілкування: Експресивно-мімічні, Активна мова.

Отримані у ході нашого експерименту дані за методикою «Діагностика розвитку спілкування з однолітками (Орлова І.А., Холмогорова В.М.)» представлено у табл. 2.4.

Таблиця. 2.4.

Рівні розвитку спілкування з однолітками у дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до експерименту

№ п/п	Рівні спілкування	До			
		ЕГ		КГ	
		а.з.	%	а.з.	%
1	Дуже низький	2	10,5	1	5,6
2	Низький	3	15,8	2	11,1
3	Середній	11	57,9	13	72,2
4	Високий	2	10,5	1	5,6
5	Дуже високий	1	5,3	1	5,6
Всього		19	100	18	100

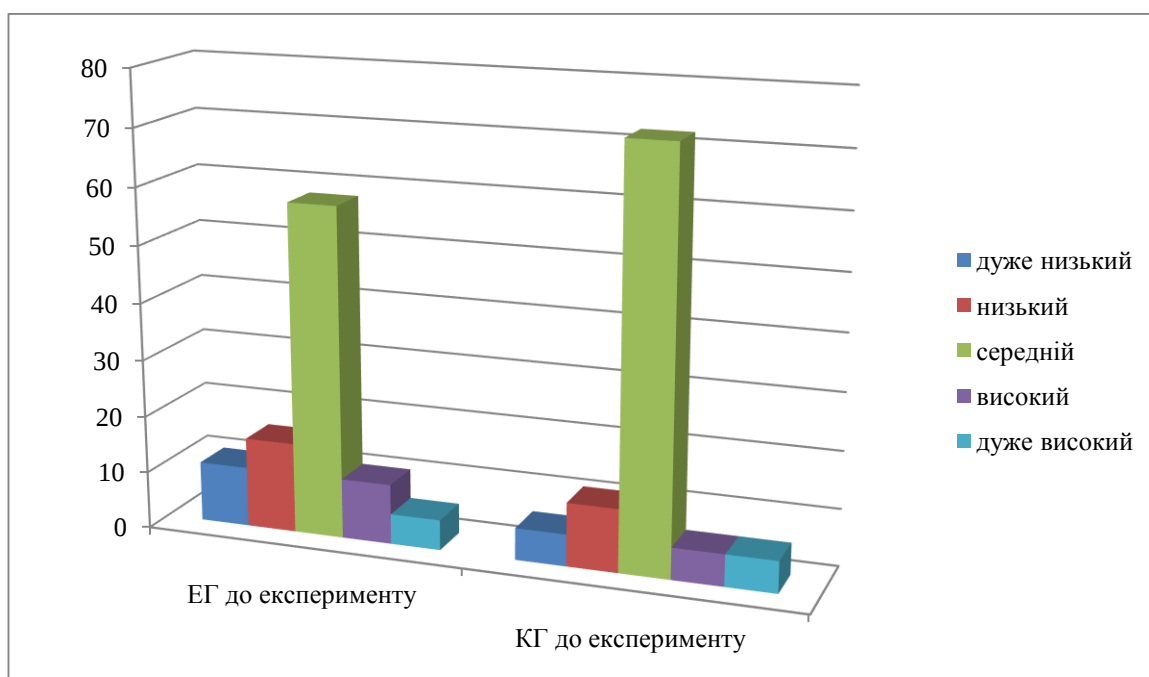

Рис.2.2. Аналіз результатів рівнів розвитку спілкування з однолітками експериментальної і контрольної груп дітей старшого дошкільного віку до формувального етапу експерименту (%)

Діагностика граматичної будови мови.

Діагностика передбачала виконання наступних завдань:

- 1) перетворити однину іменника в множину (іграшка – іграшки, рука – руки, стіл – столи тощо);

2) використання іменників у родовому, орудному відмінках без прийменників (У мене є книга. У мене немає ... Я читаю ...);

3) використання форми родового відмінку у множині (багато чого? Картина, стілець, вікно);

4) узгодження прикметників і іменників (назвати колір предметів: трава, ворона, сонце);

5) узгодження числівників 2 і 5 з іменниками (олівець, шарф, бант).

Проведені вправи дали змогу визначити, що більшість дітей мають проблему в узгодженні в роді, числі та відмінку іменників і прикметників, іменників і прийменників, а тому іноді діти потребували допомоги.

«Методика «Словникова мобільність» (Додаток 3)

Методика призначена для визначення рівня розвитку словникового запасу дітей 4-7 років, а також здатності до використання у своїй промові засвоєної лексики. Методика складається з 6 завдань, що мають певну спрямованість. Кожне завдання оцінюється балами і інтерпретується в залежності від отриманого результату.

Отримані у ході нашого експерименту дані за методикою «Методика «Словникова мобільність» представлено у табл. 2.6.

Таблиця. 2.6.

Рівень розвитку словникового запасу дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до експерименту

№ п/п	Рівні	До			
		ЕГ		КГ	
		а.з.	%	а.з.	%
1	Високий	2	10,5	1	5,6
2	Середній	8	42,1	7	38,9
3	Низький	9	47,4	10	55,6
<i>Всього</i>		<i>19</i>	<i>100</i>	<i>18</i>	<i>100</i>

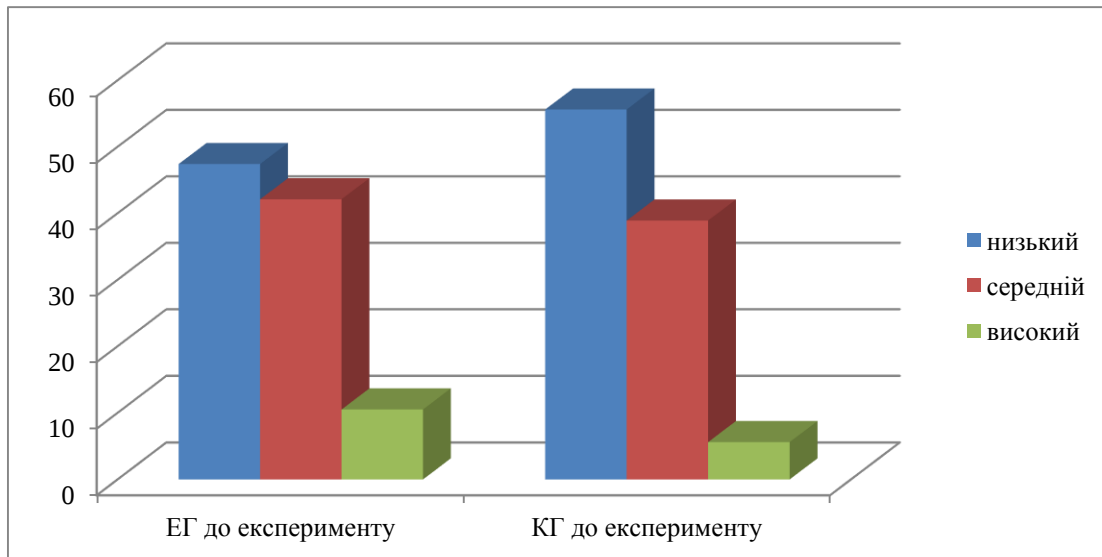

Рис.2.4. Аналіз результатів сформованості рівнів розвитку словникового запасу експериментальної і контрольної груп дітей старшого дошкільного віку до формувального етапу експерименту (%)

Отже, за результатами проведеної діагностики експериментальної та контрольної групи дітей, можемо бачити, що домінує середній рівень сформованості комунікативної компетентності, а це означає, що має бути подальша робота з удосконалення знань та вмінь дітей. Попередньо визначена програма формування комунікативної компетентності, яка спрямована на розвиток різних сторін мовленнєвого розвитку дітей.

2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи з формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор

На формувальному етапі експерименту була впроваджена експериментально-дослідна програма формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку, яка включала різні сюжетно-рольові ігри, які сприяли розвитку мови, логічного мислення, розумових здібностей дитини, а також розвитку органів чуття дитини, уваги, пам'яті, фантазії, спостережливості, допитливості, мовлення.

Мета програми - формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку; усунення викривлень емоційного реагування та стереотипів поведінки, реконструкція повноцінних контактів дитини з однолітками, формування у дітей позитивного ставлення до оточуючих, правильної самооцінки і збалансованості емоційних станів, розвиток уяви і творчих здібностей, вдосконалення уміння дитини зображувати і передавати смисл життєвих вражень, розвиток комунікативних здібностей (Таблиця 2.8.).

Таблиця.2.8.

Етапи програми «Навчаємось граючи!»

№	Етап	Мета	Форми та методи роботи
1	Підготовчий	Збагачення інформаційного досвіду, мовленнєвих еталонів, створення комунікативного середовища, стимуляція діалогічної взаємодії, спектру мовленнєвих жанрів, стимулювання ініційованого активного мовлення, спонукання до мовленнєвого коментарю дій, вживання мовленнєвих стереотипів та кліше.	«Телеграф», «Чому слово так називається?», «Підбери слово», «Чому так?», «Поміркуй», «Впіймай помилку», «Закінчи речення», «Схожий – несхожий», «Дивовижні розповіді-роздуми»

2	Комунікативно-діяльнісний	Вдосконалення комунікативних вмінь, активізація діалогічного спілкування з вживанням мовленнєвих кліше, образних літературних висловів, оволодіння і застосовування мовних знань, умінь й навичок; встановлення і підтримування контактів з іншими людьми, використовуючи різні способи взаємодії, володіння різними соціальними ролями	Сюжетно-рольові гри «Салон краси», «Перукарня», «Магазин», «Сім'я», «Лікарня», «Будинок моделей», «Будівельники», «Пожежники», «Кішкин дім», «Зоопарк», «Сім'я. Дитячий садок».
---	---------------------------	---	---

Основні методичні вимоги до сюжетно-рольових ігор:

- дослідження ігрових прийомів, а саме: раптова поява предметів і їх зникнення, пошук, ігрові дії, ігрові атрибути та ін. Врахування раптовості стимулює мовленнєву активність дітей;
- сюжетний характер ігор-занять. Для дітей певне значення має вмотивований процес пошуково-експериментальної діяльності (наприклад, під час заняття-гри «Дитяче ательє»);
- розглядання предмета, його деталей. Дехто з вихователів помилково прагне організувати ознайомлення з предметами за допомогою запитань про очевидне. Стимулювальний ефект матимуть запитання, відповіді на які дитина знаходить самостійно, через власну пошукову діяльність, роздуми, міркування тощо;

- багаторазове повторення вихователем назв, дій у моменти зосередження уваги дитини. Нові слова, які вихователь уводить у її словник, мають бути проголошені на занятті не менше трьох разів самим вихователем і дітьми;
- використання запитань, спрямованих передусім на відповідь замість дій;
- чергування ігрових, пошуково-експериментальних дій з мовленнєвими.

Програму формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор побудовано на таких лінгводидактичних принципах:

- 1) Комунікативний принцип забезпечує належне володіння мовою в процесі спілкування, знання мовних законів (лексика, та упорядкована граматична структура, відсутність суржику, діалектних нашаровувань тощо.
- 2) Когнітивний принцип передбачає зв'язок формування мовленнєвої особистості старшого дошкільника з пізнанням культури рідного народу, практичним опануванням мови.
- 3) Культурологічний принцип сприяє формуванню патріотично налаштованої особистості. Це передбачає навчання дошкільників в контексті культури свого народу, орієнтацію на характер і цінності культури, на засвоєння її досягнень і її відтворення, на прийняття соціокультурних норм.
- 4) Принцип максимальної активізації передбачав навчання рідної мови як мовленнєвої діяльності, тобто занурення дітей в різноманітні види мовленнєвої діяльності під час гри.

Керівництво сюжетно-рольовою грою здійснювалося у двох основних напрямках:

1. *Непряме керівництво* (без втручання вихователя у гру), спрямоване на забезпечення досвіду дітей, через емоційне сприймання формування основ для розвитку дитячої гри: спостереження; цільові прогулянки; екскурсії; бесіди; читання художньої літератури; перегляд кіно (відео-, діафільмів); заняття

(особливо-мовленнєві); розгляд ілюстрацій (фото, картин); ознайомлення з атрибутами, предметами-замінниками та способами їх використання; організація ігрового простору (добір, виготовлення власноруч) тощо.

2. *Пряме керівництво* (з втручанням у гру). Застосування реплік, порад, запитань, нагадувань, які своєю ігровою формою і тоном узгоджуються з характером поведінки дітей, які виконують ігрові ролі, опосередковано активізує дитяче мислення, мову, пам'ять, уяву. Ігрова форма звертання дорослого до дітей забезпечує опосередкований вплив на розвиток гри, зберігаючи при цьому ініціативу, творчість, підвищує активність і самостійність дітей.

Підготовчий етап

Метою гри «Дивовижні розповіді-роздуми» було вчити визначати тезу роздуму вставними конструкціями «я думаю, я знаю, мені здається, на мій погляд», заперечувати невідповідні явища, використовуючи підрядні сполучники «бо, тому що». Після читання дивовижних розповідей-роздумів діти називали, скільки невідповідностей вони помітили. Перемагає той, хто назве їх найбільше. Наводимо приклади дивовижних історій: "Влітку яскраво світить сонце, тому діти вийшли на прогулянку. Зробили із снігу гірку і почали кататися на санчатах. Потім вони зліпили з піску снігову бабу. Ось як весело було їм".

Метою гри «Чому так?» було вправляти у вмінні логічно мислити; розвивати комунікативні здібності. Діти відповідали на запитання:

Чому в шпаківні маленький круглий отвір?

Чому називається щасливим дерево, у якому є гніздечко?

Чому вважають бідний сад, до якого не повернулися птахи?

Чому Великдень вважають великим святом?

Чому люди радіють в цей день?

Чому людина не може жити без книги?

Чому не може бути конкурсу на найкращу маму в світі?

У грі «Поміркуй» закріплювали знання про матеріал, властивості, використання різних іграшок; розвивати уяву, фантазію, комунікативні здібності. Діти відповідали на запитання:

Як можна цікаво гратися керамічним іграшковим посудом?

Які змагання можна влаштувати використавши дзигу?

Які іграшки можна використати для організації театру?

Іграшка – це лише дитяча забава?

Книга – це іграшка?

Чому солом'яними та глиняними іграшками треба гратися дуже обережно?

У грі «Впіймай помилку» формували в дітей уміння розуміти прочитане, знаходити помилки у тексті та виправляти, стежити за читанням інших; розвивати мовлення, творчість; виховувати самостійність, наполегливість. Завдання 1 рівня складності – прочитати текст, знайти 1-2 помилки; Завдання 2 рівня складності – прочитати текст, знайти 4-5 помилки; відповісти на запитання щодо змісту тексту; Завдання 3 рівня складності – прочитати текст, знайти 10 помилок, переказати прочитане.

Гра «Підбери слово» вчить дітей уточнювати сенс за допомогою прикметників.

Метою гри «Чому слово так називається?» було закріпити вміння складати розповідь-роздум із трьох структурно - смислових частин, використовувати складнопідрядні речення з підрядними причини, наслідку в доказовій частині розповіді-роздуму.

У грі "Схожий – несхожий" діти порівнювали предмети, спочатку, орієнтуючись на яскраві зовнішні ознаки, потім знаходити різницю за менш контрастними ознаками і нарешті порівнювати дуже схожі предмети.

Гра «Закінчи речення» розвивала вміння вживати в мові складнопідрядні речення.

Комунікативно-діяльнісний етап

Метою сюжетно-рольових ігор «Лікарня» «Салон краси», «Перукарня», «Магазин», «Будівельники», «Пожежники» (Додатки 5,6,7,8,9,10,11) є формувати вміння розподіляти ролі, узгоджувати їх. Розширювати знання про професії дорослих (перукаря, адміністратора, манікюрщиці, візажиста, масажиста, офіціанта, бармена, журналіста, прибиральниці), закріплювати вміння використовувати знаряддя праці за їх призначенням. Збагачувати зміст сюжетно – рольової гри, рольового спілкування, розвивати вміння творчо розгортати гру та реалістично передавати події в ній. Активізувати словник з даної теми. Сприяти виявленню збалансованого спілкування з товаришами під час відтворення реальної людської діяльності, формуванню вольової саморегуляції поведінки. Виховувати повагу до різних професій, доброзичливе ставлення до партнерів гри.

Мета сюжетно-рольової гри «Сім'я. Дитячий садок» розвивати у дітей уміння розуміти і відображати в грі навик та взаємовідносини в сім'ї. Знайомити з професіями робітників дитячого садка. Розвивати творчу ініціативу, уміння використовувати в грі життєвий досвід та враження від спостережень, художньої літератури. Виховувати гуманність, повагу один до одного, увагу і турботу, почуття взаємодопомоги.

Згідно програми нашого дослідження основною метою дослідження була перевірка ефективності застосування сюжетно-рольових ігор для формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Отримані у ході нашого експерименту дані за методикою «Діагностика комунікабельності» представлено у табл. 2.9.

Таблиця. 2.9.

Рівні сформованості комунікабельності компетентності в дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до і після експерименту

№ п/п	Рівні комунікабельності	До експерименту				Після експерименту			
		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
		а.з	%	а.з	%	а.з	%	а.з	%

1	Високий	2	10,5	1	5,6	10	52,6	1	5,6
2	Середній	8	42,1	7	38,9	7	36,8	8	44,4
3	Низький	9	47,4	10	55,6	2	10,5	9	50
Всього		19	100	18	100	19	100	18	100

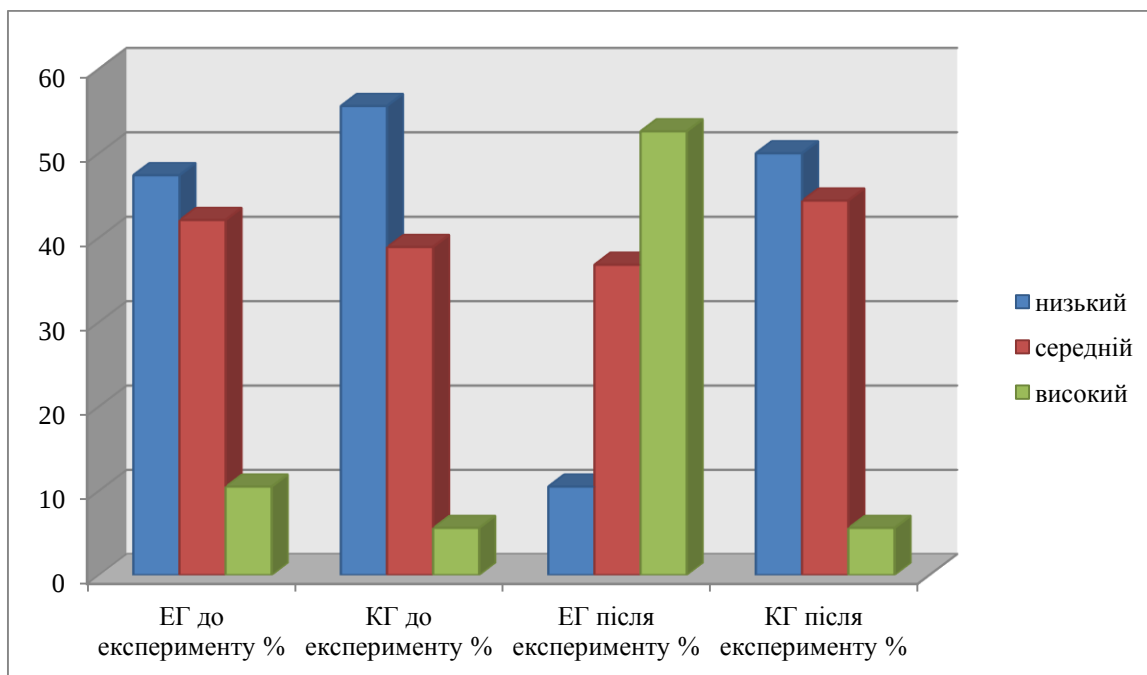

Рис.2.5. Аналіз результатів сформованості комунікабельності у дітей старшого дошкільного віку експериментальних і контрольних груп до і після експерименту (%)

Бачимо, що в КГ суттєво змінились показники. На високому рівні зросли показники з 10,5% до 52,6%, на низькому показники зменшились з 47,4% до 10,5%. В КГ показники практично не змінились. На високому рівні 5,6% до та після експерименту, на низькому 55,6% до та 50% після експерименту. Результати засвідчують ефективність застосування розробленого комплексу сюжетно-рольових ігор для формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Отримані у ході нашого експерименту дані за методикою «Діагностика розвитку спілкування з однолітками (Орлова І.А., Холмогорова В.М.)» представлено у табл. 2.10.

Таблиця. 2.10.

Рівень розвитку спілкування з однолітками у дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до і після експерименту

№ п/п	Рівні спілкування	До				Після			
		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
		а.з.	%	а.з.	%	а.з.	%	а.з.	%
1	Дуже низький	2	10,5	1	5,6	0	0	1	5,6
2	Низький	3	15,8	2	11,1	3	15,8	2	11,1
3	Середній	11	57,9	13	72,2	9	47,4	11	61,1
4	Високий	2	10,5	1	5,6	4	21,1	2	11,1
5	Дуже високий	1	5,3	1	5,6	3	15,8	2	11,1
Всього		19	100	18	100	19	100	18	100

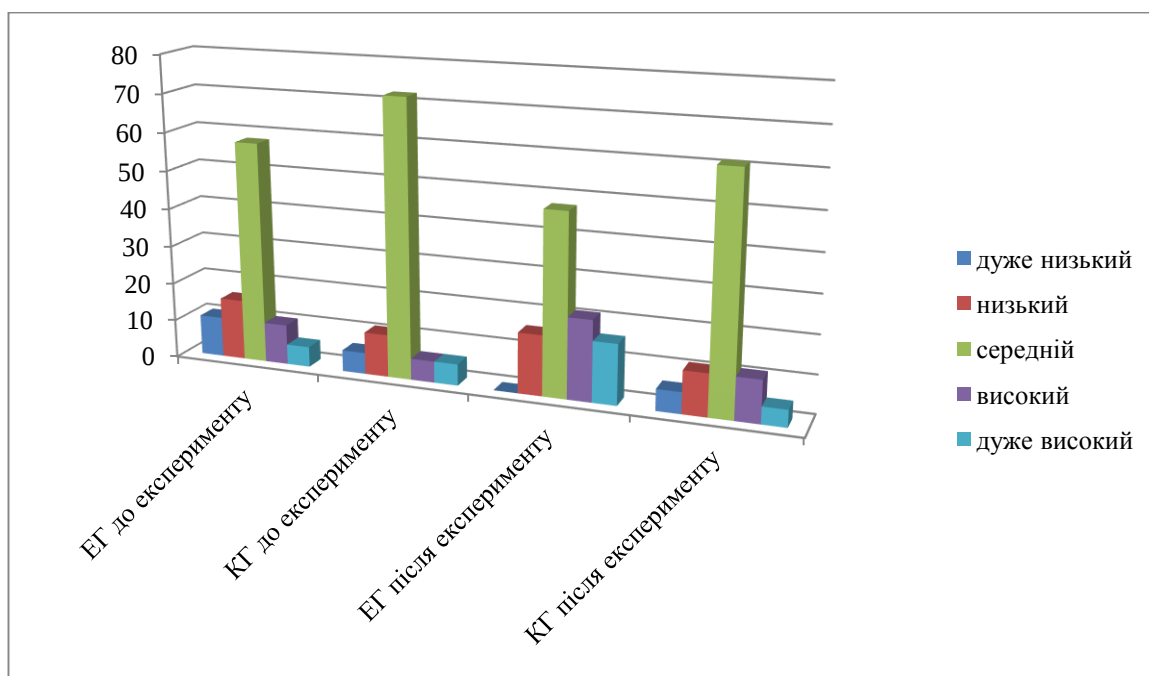

Рис.2.6. Аналіз результатів рівнів розвитку спілкування з однолітками експериментальної і контрольної груп дітей старшого дошкільного віку до і після формувального етапу експерименту (%)

Отже, в КГ суттєво змінились показники на високому рівні (з 10,5% до 21,1%), на дуже високому (з 5,3% до 15,8%), на низькому не виявлено респондентів. В КГ показники практично не змінились. На високому та дуже високому рівнях рівні 5,6% до та 11,1% після експерименту. Результати засвідчують ефективність застосування розробленого комплексу сюжетно-рольових ігор для формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Проведені вправи щодо діагностики граматичної сторони дали змогу визначити, що кількість дітей, які мають проблему в узгодженні в роді, числі та відмінку іменників і прикметників, іменників і прийменників у контрольній групі значно більша ніж у експериментальній групі після формувального етапу експерименту.

Отримані у ході нашого експерименту дані за методикою «Методика «Словникова мобільність» представлено у табл. 2.12.

Таблиця. 2.12.

Рівень розвитку словникового запасу дітей старшого дошкільного віку в експериментальній і контрольній групах до і після експерименту

№ п/п	Рівні	До				Після			
		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
		а.з.	%	а.з.	%	а.з.	%	а.з.	%
1	Високий	2	10,5	1	5,6	8	42,1	1	5,6
2	Середній	8	42,1	7	38,9	10	52,6	9	50
3	Низький	9	47,4	10	55,6	1	5,3	8	44,4
<i>Всього</i>		19	100	18	100	19	100	22	100

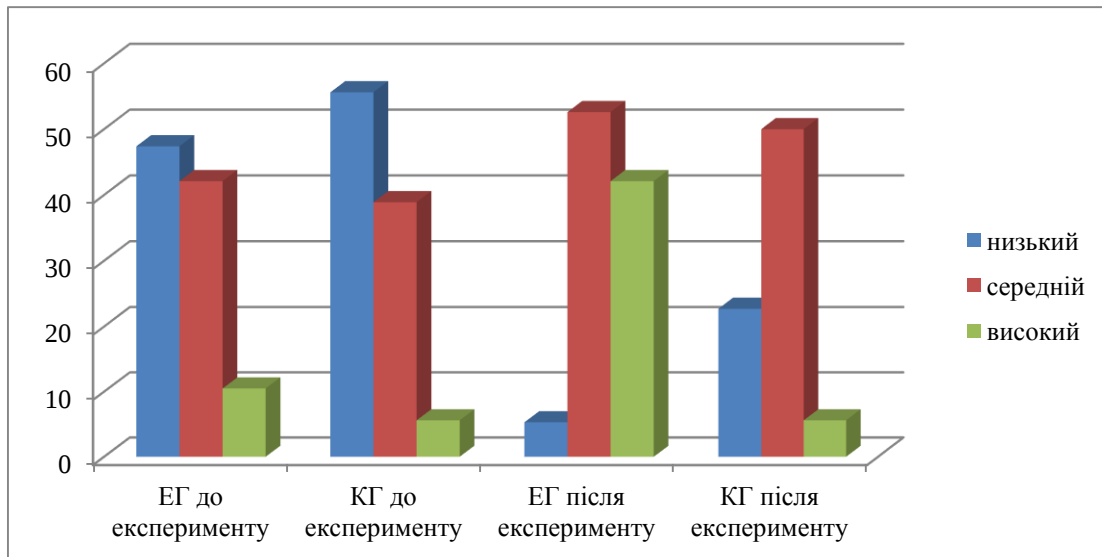

Рис.2.9. Аналіз результатів сформованості рівнів розвитку словникового запасу експериментальної і контрольної груп дітей старшого дошкільного віку до і після формувального етапу експерименту (%)

Бачимо, що в ЕГ після проведення експерименту зросли показники високого рівню з 10,5% до 42,1%, а також зменшились показники на низькому рівні з 47,4% до 5,3%. Показники в контрольній групі практично не змінилися.

За сукупними даними отриманими за всіма методиками дослідження аналіз результатів експерименту засвідчив ефективність запропонованої програми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор.

Висновки до розділу 2

У другому розділі «Методика формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор» обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку; розроблено програму формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор та перевірено її ефективність.

Доведено, що необхідними організаційно-педагогічними умовами формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного є:

урахування вікових та індивідуальних особливостей формування комунікативної компетенції у старших дошкільників; формування позитивної мотивації; створення мовленнєвого середовища для комунікативного розвитку старших дошкільників; підбір сюжетно-рольових ігор відповідно до наявного діагностичного рівня комунікативної компетенції кожної дитини, що забезпечує реалізацію особистісного-орієнтованого підходу; спрямованість сюжетно-рольових ігор на розвиток комунікативної компетентності.

У планування Програми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку ми включили різні сюжетно-рольові ігри, які сприяли розвитку мови, логічного мислення, розумових здібностей дитини, а також розвитку органів чуття дитини, уваги, пам'яті, фантазії, спостережливості, допитливості, мовлення.

Програму формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор побудовано на таких лінгводидактичних принципах: комунікативний, когнітивний, культурологічний, максимальної активізації.

Мета Програми «Навчаємось граючи!» - формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; усунення викривлень емоційного реагування та стереотипів поведінки, реконструкція повноцінних контактів дитини з однолітками, формування у дітей позитивного ставлення до оточуючих, правильної самооцінки і збалансованості емоційних станів, розвиток уяви і творчих здібностей, вдосконалення уміння дитини зображувати і передавати смисл життєвих вражень, розвиток комунікативних здібностей.

Розроблено показники, критерії та рівні розвитку комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

Рівень сформованості мовленнєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку до та після формувального етапу експерименту визначався за допомогою методик: «Діагностика комунікабельності», «Діагностика

розвитку спілкування з однолітками (Орлова І.А., Холмогорова В.М.)», «Діагностика граматичної будови мови», «Словникова мобільність».

Аналіз результатів експерименту засвідчив ефективність запропонованої програми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор.

ВИСНОВКИ

Комунікативна компетентність є частиною комунікативної культури дошкільника. Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає вміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.

У практиці дошкільної освіти існує суперечність між розумінням важливості спілкування для психічного розвитку особистості дитини та нерозв'язаністю проблем формування самого спілкування як діяльності. Основними принципами організації формування комунікативної компетентності старших дошкільників виокремлено мотивацію до навчання стимулювання та розвиток творчої діяльності дітей, створення позитивної емоційної атмосфери, зв'язок пізнавальної діяльності з різними видами практичної діяльності дітей.

Значна роль у формуванні комунікативної компетентності належить вихователям. Комунікативна компетентність не є вродженою, вона розвивається в процесі онтогенезу паралельно з фізичним і розумовим розвитком дитини і служить показником його загального розвитку. Здатність до мовлення та до спілкування формується в дитини, яка розвивається нормально, у процесі мовленнєвого досвіду, під впливом спілкування з дорослими і залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального мовленнєвого оточення, від виховання та навчання.

В дошкільний період мова стає засобом спілкування, мислення дитини та свідомого вивчення. Формується інтелектуальна функція мовлення, що регулює практичні дії дитини. У старшому дошкільному віці відбувається перехід від ситуативного до контекстного мовлення, яке стає універсальним

засобом спілкування. Дитина не тільки активно оволодіває мовою, а і самостійно творить нові слова та конструкції.

Різні рівні комунікативної активності дошкільників проявляються в неоднаковому ставленні до спілкування з вихователем; у різній мірі їхньої індивідуальності в цьому процесі (інтенсивності й наполегливості); у мотивації спілкування; у своєрідності застосовуваних емоційно-виражальних засобів спілкування.

Гра в старшому дошкільному віці є провідним видом діяльності і водночас важливим ефективним і доступним способом формування комунікативної компетентності у дітей. Саме на етапі дошкільного дитинства яскраво простежується взаємозв'язок мови і мовлення з ігровою діяльністю. Сюжетно-рольова гра — це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей. Психолого-педагогічні дослідження доводять, що сюжетно-рольова гра не виникає у дитини спонтанно, а потребує цілеспрямованого формування з боку дорослих.

У спільній грі діти навчаються мові спілкування, взаєморозуміння, взаємодопомоги, вчаться підкоряти свої дії діям інших гравців. Старший дошкільник програє в сюжетно-рольовій грі різноманітні ситуації, пов'язані з людськими відносинами, всю систему дій в цих ситуаціях, всю систему наслідків цих дії для себе і оточуючих. В сюжетно-рольовій грі дитина діє спочатку дієво, емоційно, а потім інтелектуально освоює систему людських відносин. Специфікою сюжетно-рольової гри дитини стає потреба у товаришах, без яких вона втрачає для неї сенс.

Керівництво сюжетно-рольовою грою з боку вихователя має різні педагогічні завдання та прийоми, що базуються на можливостях дітей певного віку.

Доведено, що необхідними організаційно-педагогічними умовами формування комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного є: урахування вікових та індивідуальних особливостей формування комунікативної компетенції у старших дошкільників; формування позитивної

мотивації; створення мовленнєвого середовища для комунікативного розвитку старших дошкільників; підбір сюжетно-рольових ігор відповідно до наявного діагностичного рівня комунікативної компетенції кожної дитини, що забезпечує реалізацію особистісного-орієнтованого підходу; спрямованість сюжетно-рольових ігор на розвиток комунікативної компетентності.

У планування Програми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку ми включили різні сюжетно-рольові ігри, які сприяли розвитку мови, логічного мислення, розумових здібностей дитини, а також розвитку органів чуття дитини, уваги, пам'яті, фантазії, спостережливості, допитливості, мовлення.

Програму формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор побудовано на таких лінгводидактичних принципах: комунікативний, когнітивний, культурологічний, максимальної активізації.

Мета Програми «Навчаємось граючи!» - формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; усунення викривлень емоційного реагування та стереотипів поведінки, реконструкція повноцінних контактів дитини з однолітками, формування у дітей позитивного ставлення до оточуючих, правильної самооцінки і збалансованості емоційних станів, розвиток уяви і творчих здібностей, вдосконалення уміння дитини зображувати і передавати смисл життєвих вражень, розвиток комунікативних здібностей.

Рівень сформованості комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку до та після формувального етапу експерименту визначався за допомогою методик: «Діагностика комунікабельності», «Діагностика розвитку спілкування з однолітками (Орлова І.А., Холмогорова В.М.)», «Діагностика граматичної будови мови», «Словникова мобільність».

Аналіз результатів експерименту засвідчив ефективність запропонованої програми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобом сюжетно-рольових ігор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альохіна Н. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Наукові записки. Серія: Культура і соціальні комунікації. 2012. №3 23 с.
2. Баби́ч Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 199 с.
3. Коно́нко О. Л. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” 2-ге вид., випр. К. : Світич, 2008. 430 с.
4. Богуш А. М. Базовий компонент дошкільної освіти. К.: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України 2012. 26 с.
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Академія, 2004. 342 с
6. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
7. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. Педагогіка і психологія. № 2 (63). 2009. С. 26-31.
8. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. Київ : Світич, 2006. 304 с
9. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Початкова школа: Науково-методичний журнал. 2010. №9. С. 3.
10. Бібік С.П., Сюта Г.М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
11. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль «Мандрівець», 2017. 256 с.
12. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. К. : ІЗМН, 1997. 112 с.
13. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. К. : Слово, 2014. 304 с.
14. Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.

15. Боровик Т. Розвиток мовлення дітей засобами гри-драматизації. Джерела. 2016. № 2. С. 8.
16. Васьківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2016. С.33-38.
17. Вашуленко М. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності. Дитячий садок. 2004. № 20. С. 10–13
18. Вашуленко М.С., Дмитренко Л.І. Нетрадиційні уроки мовлення та мислення молодших школярів. Початкова школа. 1993. №2. С.12-13.
19. Бусел. В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
20. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія. К. : Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
21. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку: Програма та методичні рекомендації. Одеса.: Маяк, 1999. 88 с.
22. Гавриш Н. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Вид. 2-ге, допов. К. : Слово, 2015. 256 с.
23. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. К. : Профосвіта, 2003. 243 с.
24. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. Дитячий садок. 2005. № 2. С. 4–6
25. Глазова О.П. Вивчення типів мовлення. Дивослово. 1997. №12. С.3-5.
26. Голуб Н. Б. Компетентнісно спрямоване навчання української мови: концептуальний підхід. Теоретична і дидактична філологія : Збірник наукових праць. Випуск 12. Переяслав-Хмельницький, ФОП Лукашук О. М., 2012 С. 26-32.
27. Гончаренко А. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей. Дошкільне виховання. 2004. № 7. С. 18–19.

28. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі. К. : Світич, 2009. 160 с.
29. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
30. Гоян І.М. Методи діагностики психічного розвитку дітей. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. 652 с.
31. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан ЛТД, 2015. 227 с.
32. Денисенко О.І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку. Черкаси: ЧОПОПП ЧОР, 2012. 32 с.
33. Дитина. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. К.: Освіта. 1993. 296 с.
34. Дмитрук Л. Особливості українського мовленнєвого етикету. Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки. № 1 (52), лютий 2016, Вінниця. С.273-277.
35. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. К.: Видавничий Дім „Слово”, 2005. 720 с.
36. Дудкевич Т.В. Дошкільна психологія. Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
37. Дудкевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
38. Заброцький М.М. Вікова психологія: Навч. Посібник.К.: МАУП, 1998. 92 с.
39. . Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
40. Залізняка А. Мовленнєва компетентність як складова процесу професійної підготовки майбутнього вихователя. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8 (Ч. 2). С. 164-170.

41. Земляна Г. І. Впровадження інтерактивних технологій в навчально-виховний процес. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. Вип. 41. С. 22-27.
42. Ігрова діяльність старших.Х.: Видавнича група «Основа», 2010.178с.
43. Карасьова К.В. Ігровий простір дитини. К. : Шкільний Світ, 2011. 128 с.
44. Кахаєва Л.Є. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Х. : Основа, 2014. 143 с.
45. Кльоц Л.А. Корекційно-розвивальні заняття з дітьми 6 - 7 років. Х. : Основа, 2009. 127 с.
46. Кожевникова Т. Школа педагогічної майстерності: Мовленнєвий розвиток дошкільнят. Дошкільне виховання. 2004.№ 12. С. 6–9.
47. Колодич О. Б. Сучасні підходи до вивчення мовленнєвої діяльності. Педагогіка і психологія. 2004. № 4. С. 17–20.
48. Кондратюк О. Інноваційні технології в початковій школі. Київ, 2015. 250 с.
49. Кононко О. Л. Про базову програму розвитку дошкільника «Я у світі». Дошкільне виховання. 2008. № 8. С. 29.
50. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). Київ: Освіта,1998. 132 с.
51. Костюк Г.С. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ : Знання, 1963. С. 52-60
52. Кравченко О.В. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності: Навчально-методичний посібник. Прилуки: Науково методичний центр управління освіти Прилуцької міської ради, 2009. –75 с.
53. Культура мовлення вчителя-словесника. Луганськ: СПД Резніков В. С., 2007. 112 с.

54. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.
55. Кухаренко Л.Я. Допоможемо дитині разом. Методичний посібник. Кременчук : Полином, 2010. 116 с.
56. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників Х. : Вид. група «Основа», 2012. 191с.
57. Логвинчук С. Мовленнєва компетенція – засобами гри: досвід. Дошкільне виховання. 2016. № 2. С. 11–15.
58. Лопатіна Г.О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : монографія. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2014. 254 с.
59. Луговий В.І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс. Вища освіта України №3. 2009р. Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. К.: Гнозис, 2009. С.8-13.
60. Луцан Н.І. Методика розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор: Автореф.дис.канд.пед.наук. Одеса, 1995. 18 с.
61. Луценко І. Культура мовленнєвого спілкування: зміст і методи роботи: розвиток мовлення. Дошкільне виховання. 2004. № 5. С. 10-12.
62. Ляшенко І. В. Компонентний аналіз комунікативної компетенції майбутніх юристів (дата звернення 15.06.21) URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
63. Малятко. Програма виховання дітей дошкільного закладу. К.,1999. 286 с.
64. Марущак О.М. Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами дитячої періодики: Методичні рекомендації. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 134 с.

65. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. – К.: Ленвіт, 2004. 400 с.
66. Михальська С.А. Чинники та критерії комунікативно–мовленнєвого розвитку дошкільника. Проблеми сучасної психології. 2010. Випуск 9 С.107-118.
67. Мовленнєве спілкування. Старша група [Текст] : навчальна книга для вихователів, студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2010. 112 с.
68. Нещерет О. І. Психологія мовленнєвої діяльності : навчально-методичний посібник. Ніжин, 2004. 86 с
69. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.
70. Омелянєнко А. В. Роль мовленнєвої дидактичної гри у процесі навчання старших дошкільників складати розповіді-роздуми. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 4. С. 172-177.
71. Омелянєнко А.В. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми: монографія Донецьк: Юго- восток, 2009. 203с.
72. Тарасенко Г.С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти :навчально-методичний посібник К. : Видавничий дім «Слово», 2010. 320 с.
73. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу [текст] : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2013. 296 с.
74. Павленчик В. Співробітництво з однолітками. Аналіз результатів роботи педагога. Науково-методичний журнал. 2000. № 3 (704). С. 3-5.
75. Пентиліук М. І., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В. Концепція когнітивної методики навчання української мови. Дивослово. 2004. № 8. С. 5-9.

76. Пентилюк М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови. УМЛШ. 1999. №3. С. 8–10.
77. Пенькова О. Розвиток мовлення у дітей. 2005. № 42. С. 13–19.
78. Перепада О.М. Комплексна програма діагностичних методик.- Ватутіне: Міський методичний кабінет, 2006. С.5-9.
79. Піроженко Т. Мовлення дитини: психологія мовленнєвих досягнень дитини : Посіб. / Т. Піроженко. - К. : Главник, 2005. - 111 с.
80. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль: «Мандрівець», 2010. 152 с.
81. Піроженко Т. Психологічний супровід становлення дошкільної зрілості дитини. (дата звернення 17.08.22) URL: [http: // www.ird.npu.edu.ua/files/pirozenko_laduvir.pdf](http://www.ird.npu.edu.ua/files/pirozenko_laduvir.pdf)
82. Пометун О., Піроженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ, 2011. 135 с.
83. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки : навчальний посібник . К. : Абрис, 1998. С. 39–7
84. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки: Навчальний посібник. К.: Абрис, 1998. 448 с.
85. Постоян Т.Г. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в процесі продуктивно-творчої діяльності: Автореф. дис. канд.пед. наук: 13.00.02. Одеса, 1998. 18 с.
86. Приставська А. Л. Ігрові технології навчання. Аглійська мова та література. 2011. №11.
87. Білан О.І., Возна Л.М. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 264 с.
88. Калмикова Л. О., Харченко Н. В. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку : монографія К. : Вид-во “ПП Медведєв”, 2007. 304 с.
89. Романовський О.Г. Педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів. Теорія і практика управління

соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2009. № 3. С.86-93.

90. Руденко Ю. А. Збагачення словника дітей дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки. 2003. 21 с.

91. Савельєва В. С. Діагностика рівня сформованості у старших дошкільників навичок писемного мовлення К. : ТОВ "Міжнар. фін. агенція", 1998. 31 с.

92. Савченко О. Дидактика початкової школи : підруч. [для студ. пед. факульт.] К. : Генеза, 2002. 368 с.

93. Свинарук Л. Розвиток зв'язного мовлення - запорука успішного навчання в школі. Умань : Жовтий, 2011. С .133-138.

94. Морозов С.М., Шкарапута Л.М. Словник іншомовних слів. К.: Наук. думка, 2000. 680 с.

95. Тарнавська Н.П., Рудницької Н. Ю., Мурашевич Ю. М. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

96. Толмачова І. М. Змістова характеристика дидактичної гри як методу. Молодий вчений. 2016. № 2. С. 344-347.

97. Шильцова Л.М. Гра для першокласників. Поч. школа 2010. №5. С. 18–22.

98. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл. К. : Вища школа, 2004. 207 с.

99. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Київ: ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2019. 488 с.

100. Янківська О.П. Дидактичні ігри в дитячому садку. К : Рад. школа, 1985. 144 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика діагностики комунікабельності

Діагностичні критерії комунікабельності

11. Наявність взаємодії у різних видах діяльності.
12. Уважність дитини до міжособистісних взаємин, їх характеру.
13. Свідоме прагнення до взаємодії, прояви творчості в пошуку шляхів для цього.
14. Уміння та бажання спілкуватись, будувати гармонійні взаємини, співпрацювати з іншими.
15. Позитивне емоційне ставлення до дорослих та однолітків.
16. Володіння навичками культури спілкування, знання норм і правил культури поведінки у громадських місцях.
17. Прагнення отримати позитивну оцінку дорослих.
18. Зацікавленість у самому процесі спілкування.
19. Самостійність у розв'язанні конфліктних ситуацій, оцінюванні взаємин.
20. Уміння правильно оцінити свою поведінку.

За кожен критерій виставляється від 0 до 1 бала. Максимальна кількість балів 10.

Рівні комунікабельності:

10 балів – дуже високий

8-9 – високий

4-7 – середній

2-3 – низький

0-1 – дуже низький

Діагностика розвитку спілкування з однолітками

(Орлова І.А., Холмогорова В.М.)

Мета: виявити рівень сформованості комунікативного навичу дітей раннього віку з однолітками.

Методика діагностики: діагностика спілкування передбачає реєстрацію інтересу дитини до однолітка, чутливості до впливів, ініціативності дитини в спілкуванні, просоціальних дій, співпереживання і засобів спілкування.

Для визначення рівня розвитку спілкування з однолітками використовуються наступні шкали оцінки параметрів спілкування з однолітками:

Інтерес до однолітка:

0 балів - дитина не дивиться на однолітка, не помічає його;

1 бал - дитина іноді поглядає на однолітка, увага нестійка, швидко переключається на інший предмет, не проявляє інтерес до діяльності однолітка;

2 бали - дитина звертає увагу на однолітка, з цікавістю спостерігає за його діями, але здалеку, не наважується наблизитися, скоротити дистанцію (пасивна позиція);

3 бали - дитина відразу ж зауважує однолітка, наближається до нього, починає уважно розглядати, торкати, супроводжує свої дії вокалізаціями, промовою, не втрачає інтересу до однолітка впродовж тривалого часу, не відволікається.

Ініціативність:

0 балів - дитина не звертається до однолітка, не прагне привернути його увагу;

1 бал - дитина першим не вступає у взаємодію, починає проявляти ініціативу тільки після того, як одноліток проявив активність або за участю дорослого, найчастіше чекає ініціативи однолітка (зрідка поглядає в очі, не наважуючись звернутися);

2 бали - дитина проявляє ініціативу, але не завжди, діє невпевнено, ініціативні звернення до однолітка не відрізняються наполегливістю, дивиться в очі однолітка, посміхається;

3 бали - дитина постійно проявляє ініціативу в спілкуванні, часто дивиться в очі однолітка, адресує йому посмішки, демонструє свої можливості, намагається залучити однолітка в спільні дії, проявляє яскраво виражену наполегливість у спілкуванні.

Чутливість:

0 балів - дитина не відповідає на ініціативу однолітка;

1 бал - дитина реагує на дії однолітка, але лише зрідка відповідає на них, не виявляє бажання діяти спільно, що не підлаштовується під дії однолітка;

2 бали - дитина відгукується на ініціативу однолітка, прагне до взаємодії, відповідає на впливи однолітка, іноді прагне підлаштуватися по дії однолітка;

3 бали - дитина охоче відгукується на всі ініціативні дії однолітка, активно підхоплює їх, погоджує свої дії з діями однолітка, наслідує його діям.

Просоціальні дії:

0 балів - дитина не звертається до однолітка, не бажає діяти з ним спільно, не реагує на прохання та пропозиції однолітка, не хоче йому допомагати, віднімає іграшки, вередує, сердиться, не бажає ділитися;

1 бал - дитина сам не виявляє ініціативи, але іноді відгукується на пропозиції дорослого зробити що-небудь разом з однолітком (побудувати будиночок, помінятися іграшками), але пропозиція віддати іграшку однолітка викликає протест;

2 бали - дитина згоден грати з однолітком, іноді сам проявляє ініціативу, але не у всіх випадках, іноді ділиться іграшками, поступається їх, відгукується на пропозицію робити щось спільно, не заважає однолітка;

3 бали - дитина проявляє бажання діяти спільно, сам пропонує однолітка іграшки, враховує його бажання, допомагає в чому-небудь, прагне уникати конфліктів.

Засоби спілкування:

Експресивно-мімічні

0 балів - дитина не дивиться на однолітка, не виражає мімікою своїх почуттів, байдужий до всіх звернень однолітка;

1 бал - дитина іноді дивиться в очі однолітка, епізодично висловлює свій емоційний стан (посміхається, сердиться), міміка переважно спокійніша, не заражається емоціями від однолітка, якщо і використовує жести, то не для вираження власних емоцій, а у відповідь на звернення однолітка;

2 бали - дитина часто дивиться на однолітка, його дії, адресовані однолітку емоційно забарвлені, поводить дуже розкуто, заражає однолітка своїми діям (діти разом стрибають, верещать, кривляються), міміка жвава, яскрава, дуже емоційно виражає і негативні емоції, постійно привертає до себе увагу однолітка.

Активна мова

0 балів - дитина не вимовляє слів, що не «лепече», не видає виразних звуків (ні за власною ініціативою, ні у відповідь на звернення однолітка або дорослого);

1 бал - лепет;

2 бал - окремі слова;

3 бали - автономна мова.

Результати діагностичних досліджень заносяться в спеціальні протоколи.

Для оцінки ступеня розвитку спілкування з однолітками використовуються три рівні: низький (0-6 балів), середній (7-12 балів) і високий (13-18).

Методика «Словникова мобільність»

Методика призначена для визначення рівня розвитку словникового запасу дітей 4-7 років, а також здатності до використання у своїй промові засвоєної лексики. Методика складається з 6 завдань, що мають певну спрямованість. Кожне завдання оцінюється балами і інтерпретується в залежності від отриманого результату.

Завдання А.

Придумай якнайбільше слів на букву С.

Час 1 хв.

Оцінка.

6 - 7 слів - високий рівень;

4 - 5 слів - середній,

2 - 3 слова - низький.

Завдання Б.

Закінчення слів.

Хід роботи.

Дитину запитують: "Відгадай, що я хочу сказати?"

За ...".

Якщо дитина мовчить (незважаючи на повторення даного складу) або механічно повторює сказане, не намагаючись докінчити слово, то можна перейти до наступного стилю:

"А тепер, що я хочу сказати? Пона ..." і т. д.

Всього дитині дається 10 складів, які неоднаково часто зустрічаються на початку різних слів. Склади наступні: 1) по, 2) на, 3) за, 4) ми, 5) му, 6) ло, 7) че, 8) при, 9) ку, 10) зо.

Доповнив всі запропоновані склади до цілого слова - високий рівень.

Впорався з половиною запропонованих складів - середній рівень.

Зміг доповнити тільки 2 слога - низький рівень.

Завдання В.

Створення речень з даними словами.

Дитині пропонується скласти фразу, до якої входили б такі слова:

1) дівчинка, м'ячик, лялька;

2) літо, ліс, гриби.

Оцінюється правильність складання фрази.

Завдання Г.

Підбір рими.

Інструкція:

"Ти, звичайно, знаєш, що таке рима. Рима - це таке слово, яке співзвучне з іншим. Два слова римуються між собою, якщо вони закінчуються однаково. Зрозумів? Наприклад, два слова: віл, гол. Вони звучать однаково, значить, вони римуються. Тепер я тобі дам слово, а ти підбери якомога більше слів, які з цим словом римуються. Слово це буде "день" ".

Якщо дитина не зрозуміла, покажіть їй, як це зробити, на прикладі зі словом "день", перш ніж почати тест з іншим словом. Два інших слова: каша, виття.

Час роботи з одним словом - одна хвилина.

Тест виконаний, якщо дитина підбрала три рими щонайменше для двох слів. Імена власні прийнятні.

Завдання Д.

Словотвір.

Як буде називатися маленький предмет?

м'яч - м'ячик;

рука - ...;

сонце - ...;

трава - ...;

плече - ...;

вухо - ...;

таз - ...

Оцінка.

6-7 балів - високий рівень,

4-5 балів - середній,

2-3 бала - низький.

Завдання Е.

Словотвір.

Якщо предмет зроблений з заліза, то який він?

залізо - ...;

дерево - ...;

сніг - ...;

пух - ...;

папір -

Оцінка.

4-5 балів - високий рівень,

2-3 бали - середній,

0-1 бал - низький.

Завдання Ж.

Загальний словниковий запас.

Як називається людина, яка навчає, столярує, теслярує, будує, перекладає, проводить?

Оцінка.

6-7 балів - високий рівень,

4-5 балів - середній,

2-3 бала - низький.

Завдання З.

Дослідження особливостей звукового аналізу слова.

Інструкція:

"Я буду називати тобі слова, а ти, як тільки почуєш слово, яке починається на букву" д ", відразу лянеш в долоні".

Слова для пред'явлення: дача, рука, хмара, лисиця, будинок, Даша, ком, дорога, тарілка, стіл, дощ, липа, тачка, каша, душ, бджола, дим, річка, кішка, вилка, трава.

Оцінка проводиться на основі підрахунку кількості правильно виконаних завдань.

Безпомилкове виконання - високий рівень,

1-2 помилки - середній,

3 і більше помилок - низький.

Сюжетно-рольова гра «Лікарня»

Мета: розширювати у дітей уявлення про працю працівників лікарні; формування вміння застосовувати в грі отримані раніше знання про навколишнє життя.

Завдання:

1. Розвивати у дітей уміння самостійно розвивати сюжет гри «Лікарня»; сприяти самостійному створенню і реалізації ігрових задумів;
2. Вчити виконувати ігрові дії відповідно з загальним ігровим задумом; розвивати вміння брати на себе роль.
3. Закріплювати вміння самостійно підбирати і правильно користуватися атрибутами гри, використовувати предмети - заступники;
4. Формувати правильні взаємини дітей у колективі, готовність прийти на допомогу.
5. Виховувати почуття відповідальності, дружелюбності, повага до професії лікаря.

Попередня робота: екскурсія в медичний кабінет дитячого садка; розповіді та бесіди про професії медичних працівників; розглядання ілюстрацій з теми "Лікарня"; читання художньої літератури: "Айболить" , "Телефон" К.И.Чуковского, "Захворів півень ангіною" А.И.Крылов, "Мій ведмедик" З.Александрова; знайомство з медичними інструментами. Матеріал: білий халат і шапочка для лікаря; пов'язку на руки для медсестри; талончики до лікаря; рецепти на ліки; "медичні картки" пацієнтів; олівці; набір медичних інструментів: градусник (паличка від морозива з намальованими поділками фломастерами або вирізаний з картону), іграшковий шприц без голки, фонендоскоп, шпателя для перевірки горла (паличка від морозива); бинти, вата, марлеві серветки, ватні палички, пластир (діти дуже люблять його наклеювати), порожні баночки з під ліків, мірна ложечка, порожні упаковки з-під таблеток (всередину можна покласти пластилін), порожні коробочки з-під ліків; також можна додатково використовувати: таблицю для перевірки зору ,

рентгенівські знімки ; ляльки, іграшки-тваринки; халат для санітарки; інвентар для прибирання кабінету: віник, совок, відро, швабра, ганчірка.

Хід гри:

- Вихователь: Хлопці, послухайте загадку: Хто в дні хвороб Всіх корисніше І лікує нас від усіх Хвороб? (лікар) Відповіді дітей.

Вихователь: так, це правильно, лікар або лікар. А ось ще одна загадка: У цьому будиночку лікарі . Чекають людей, щоб їх лікувати. Всім вони готові допомогти

- Відпускають лише здорових. (лікарня)

- Вихователь: про який будиночок загадка? Відповіді дітей.

Вихователь: Правильно, лікарня. А ви хочете пограти в лікарню? Давайте з вами згадаємо, хто працює в лікарні?

Відповіді дітей.

- Вихователь: для початку треба розподілити ролі, хто ким буде працювати в лікарні:

реєстратор - записує хворих на прийом, видає талон на прийом та медичну картку; лікар приймає пацієнта, вислуховує, оглядає, призначає лікування; медична сестра виконує призначення лікаря, робить уколи, обробляє рани, мие інструменти;

санітарка - прибирає медичний кабінет (мие підлогу, протирає пил); інші хлопці будуть пацієнтами. Ви можете взяти собі "дітей" (ляльки, іграшки-тваринки), а можете самі бути пацієнтами.

- Вихователь: я візьму на себе роль головного лікаря і буду вам допомагати. - Ось ми з вами розподілили ролі, тепер вибирайте потрібні вам атрибути і почнемо гру.

- Для початку треба звернутися в реєстратуру і взяти картку.

- Входячи в кабінет не забувайте привітатися і пояснити, що болить у вашої донечки чи синочка.

- Коли закінчився прийом санітарка прибирає кабінет і протирає пил.

В кінці гри проводимо аналіз.

- У що ми з вами грали?

- Хто працює в лікарні?

- Як хлопці впоралися зі своїми ролями?

- Вам сподобалася ця гра?

«Салон краси».

Мета: Формувати вміння розподіляти ролі, узгоджувати їх. Розширювати знання про професії дорослих (перукаря, адміністратора, манікюрщиці, візажиста, масажиста, офіціанта, бармена, журналіста, прибиральниці), закріплювати вміння використовувати знаряддя праці за їх призначенням. Збагачувати зміст сюжетно – рольової гри, рольового спілкування, розвивати вміння творчо розгортати гру та реалістично передавати події в ній. Активізувати словник з даної теми. Сприяти виявленню збалансованого спілкування з товаришами під час відтворення реальної людської діяльності, формуванню вольової саморегуляції поведінки. Виховувати повагу до різних професій, доброзичливе ставлення до партнерів гри.

Попередня робота. Бесіда про професії перукаря, манікюрщиці, візажиста, журналіста, працівників кафе, масажиста, адміністратора.

Ігровий матеріал. Атрибути до ігор «Перукарня», «Магазин», «Сім'я», «Лікарня», дитячий ноутбук, телефон, мікрофон.

Хід гри:

Вступна бесіда: Сьогодні у нашому місті важливий день – відкриття салону краси «Супер». Я директор салону, вам пропоную бути працівниками салону та його відвідувачами. На це відкриття також запросила гостей (працівників нашого дитячого садочка) та журналіста місцевої газети «Пролісок», який буде брати інтерв'ю у працівників салону краси та його відвідувачів.

Запитання до дітей:

Люди яких професій потрібні для організації праці у салоні краси?

Якими повинні бути працівники салону краси «Супер»?

Як мають себе поводити відвідувачі у салоні краси?

Отже, відкриваємо салон.

Вихователь пропонує розподілити ролі, враховуючи інтереси дітей та їхні трудові вміння. Створюються ігрові групи: Адміністратор. Майстри –

перукарі. Манікюрщиця. Візажист. Масажист. Працівники кафе. Прибиральниця. Журналіст. Відвідувачі салону краси «Супер».

Дошкільникам, які виконують ролі працівників салону краси пропонують пройти до обладнаних куточків, приготуватися до роботи, відвідувачі підходять до адміністратора і спілкуються з ним. Адміністратор допомагає відвідувачам, діти йдуть у відповідні куточки або у кафе, або сідають біля адміністратора та роздивляються журнали. Жіночий перукар робить зачіску, плете коси, накручує волосся на бігуді, чоловічий перукар виконує стрижку. У манікюрному залі майстер манікюру робить манікюр, візажист – макіяж, у масажному кабінеті масажист робить масаж. Після отримання послуги діти розраховуються з адміністратором кредитною карткою. У кафе обслуговують дітей офіціант, бармен, де діти також розраховуються з ними кредитною карткою. Журналіст підходить до дітей і бере у них інтерв'ю (Звідки ви дізналися про відкриття салону? Чому обрали саме цю професію?, З якою метою ви завітали у салон? Поділіться своїми відчуттями, як ви себе відчуваєте після масажу?, Вам подобається результат роботи майстра?) Можна запропонувати дітям стати учнями майстрів, пограти у «Кімнаті для дітей». Вихователь повідомляє дітям про те, що робочий день закінчується, салон закривається, дякує робітникам за старанну працю, відвідувачам за те, що відвідали салон краси «Супер».

-Як на вашу думку, журналіст, чи вдалося нам розказати про наш салон краси?

-Чи отримали задоволення? Від чого саме?

-Хто на вашу думку краще впорався з роллю? Чому ви так гадаєте?

-Хто хотів би бути кимось іншим?

-Дякую гостям, що були присутні на відкритті нашого салону.

Діти діляться своїми враженнями від гри

«Будівельники»

Мета гри: Закріпити знання дітей про необхідність професії будівельників, ознайомити з професіями людей, які працюють на будівництві. Вчити відображати в грі враження від побаченого та прочитаного. Виховувати

цікавість до професії будівельника, культуру поведінки під час спілкування, увагу, витриманість, колективізм.

Підготовка до гри.

1. Екскурсія на будівництво (загальний вигляд).
2. Екскурсія на будівництво з метою ознайомлення з професіями людей, які працюють на будівництві, з машинами, які допомагають будувати.
3. Розповідь про різноманітні будівельні професії : монтажники, кранівники, каменярі, бетонники, зварювальники, слюсарі, столярі.
4. Розгляд ілюстрацій різних будівель: житлових , адміністративних .
5. Розглядання картини «Будуємо дім».
6. Розгляд альбому «На будівництві».
7. Бесіда з батьками – будівельниками з розгляданням ілюстрацій «Шануємо працю будівельника».
8. Дидактична гра «Кому що потрібно для роботи ?».
9. Читання віршованого оповідання Баруздіна «Кто построил этот дом».
10. Будівництво з великого будівельного матеріалу за схемою, за задумом (будинок, магазин, дитсадок, театр та ін.).
11. Вчити дітей виконувати певні ігрові ролі, правильно користуватися атрибутами.
12. Спонукати дітей до самостійного розподілу ролей , правильне виконання обов'язків та дотримання норм поведінки.

Атрибути до гри: великий будівельний матеріал, схеми різних будов, каски будівельників, щиток електрозварювальника, іграшкові екскаватори, підйомний кран ті ін.

Сюжетно – рольова гра «Пожежники»

Мета гри: Вчити дітей гасити уявну пожежу, користуючись предметами – замінниками, заливати вогонь водою. Розширити та закріпити знання про мужність та відвагу пожежників, про небезпечність гри з сірниками. Виховувати працелюбність, повагу до праці пожежників.

Підготовка до гри.

1. Бесіда з дітьми про безпечність поводження з сірниками.
 2. Читання російської народної казки «Кошкин дом».
 3. Рухлива гра «Пожежники на навчанні»
 4. Читання оповідання Т. Кинько «Наш номер 101».
 5. Розглядання серії ілюстрацій «Пожежна безпека» .
 6. Виготовлення атрибутів до гри: вогнегасників, палаток, шлемів.
 7. Драматизація казки «Кошкин дом».
 8. Зустріч з пожежниками – бесіда про важку та важливу працю, яка весь час пов'язана з ризиком для життя.
 9. Читання віршів С. Маршака «Розповідь про невідомого героя», «Пожежа».
 10. Познайти дітей з різними професіями пожежної частини (диспетчер, начальник пожежної частини, командир, пожежники).
 11. Залучення дітей до виконання кількох ігрових дій, вчити будувати діалоги згідно ролі.
 12. Дотримуватися послідовності в виконанні епізодів гри, виховання взаємовідносин. Розглядання ілюстрацій «Пожар».
- Атрибути до гри: пожежний щит, предмети – замінники, відро, лопата, вогнегасник, пожежні куртки, каски, пожежна машина.

«Зоопарк»

Мета гри: Продовжувати знайомити та збагачувати знання дітей про диких тварин. Розвивати у дітей уяву, фантазію, мислення. Виховувати любов до природи, дбайливе ставлення до тварин, уміння доглядати та годувати їх, культуру поведінки та спілкування між однолітками.

Підготовка до гри.

1. Бесіда про тварин, які живуть в «Зоопарку». Читання віршів В. Кожевникова «Малюкам про малюків»; С. Маршака «Діти в клітці»; Б. Житкова «Про слона»; С. Баруздіна «Раві і Шаві».
2. Перегляд ілюстрацій та бесіда про диких тварин.
3. Читання оповідання «В зоопарку». Виготовлення альбому з листівок «Ці кумедні тварини» разом з дітьми.
4. Бесіда з використанням технічних засобів «Заповідники в нашій країні» (Асканія Нова).
5. Знайомство з тваринами, які занесені до Червоної Книги.
6. Виготовлення атрибутів до гри «Зоопарк» (клітки, годівниці, корм, каси, квитки, тваринки).
7. Праця дорослих «Зоопарку». Ролі: завідуючого, службовців, робочих, лікаря-ветеринара, робітників кухні. Виготовлення із глини, пластиліну корму для тварин. Будівництво «Зоопарку» (кліток для тварин, басейну, кухні, кабінету лікаря -ветеринара.
8. Екскурсія в «зоопарк». Вихователь – екскурсовод.
9. Створити умови для виникнення гри «Зоопарк». Вчити дітей виконувати окремі ігрові дії.
10. Перегляд відео презентації «Зоопарк».
11. Спонукаати дітей до самостійного розподілу ролей, на правильне виконання обов'язків та дотримання норм спілкування.
12. Вчити дітей пов'язувати між собою сюжетно – рольові ігри «Сім'я», «Дитсадок», «Зоопарк», «Транспорт».

Атрибути до гри: іграшкові клітки, іграшки – тварини, годівнички, інвентар для догляду за тваринами, корм (овочі, фрукти, сіно), каси, квитки, набір картинок із зображенням тварин.

Хід:

Діти сидять на стільчиках, які стоять півколом. Вихователь вносить великий музичний плакат «Зоопарк» .

Вихователь: - Діти, подивіться, що я вам принесла! Сьогодні вранці я йшла у дитячий садок і на воротах побачила красиву афішу. Хто знає, що таке афіша? (відповіді дітей).

- Афіша - це оголошення про спектаклі, концерти, лекції тощо, яке вивішується на видному місці.

- Давайте розглянемо ближче.

Діти стають навколо столу і розглядають музичний плакат «Зоопарк».

Вихователь: - Як ви думаєте, куди нас запрошують? (Відповіді дітей).

- Правильно, нас запрошують в зоопарк! Скажіть, хто з вас був у зоопарку? (Відповіді дітей).

- Хто знає, що таке зоопарк? (Відповіді дітей).

Зоопарк, як усім відомо,- це місце, де утримуються і демонструються відвідувачам живуть сьогодні на землі тварини.

- Скажіть, а хто працює в зоопарку? (Відповіді дітей).

Відповідь: директор, касир, робітники з прибирання території, екскурсовод, годувальник, ветеринар.

Вихователь: - Хто знає, хто такий екскурсовод? (Відповіді дітей).

- Екскурсовод - це людина, яка розповідає цікаві історії про картинах, тварин та інших речей.

- Хто такий ветеринар? (Відповіді дітей).

- Правильно, ветеринар - це лікар, який лікує тварин.

- Хлопці, подивіться, чиї це сліди?

Вихователь звертає увагу дітей на сліди звірів, розкладених на підлозі.

Вихователь: - Давайте підемо за ним і подивимося куди вони ведуть!

Вихователь з дітьми шикуються один за одним і під музику з мультфільму «Маша і ведмідь» «Звіра по слідах такого» йдуть по слідах звірів по групі і зупиняються перед вивіскою «Зоопарк».

Вихователь: - Діти, куди ж привели нас сліди? (Відповіді дітей: в зоопарк).

- А хто живе в зоопарку? (Відповіді дітей).

- Правильно! А зараз пропоную вам пограти в гру «Зоопарк»

Діти розподіляють ролі та вибирають атрибути для гри. Всі займають свої робочі місця.

Вихователь: - Хлопці, щоб потрапити в зоопарк, нам потрібні запрошення. Де ми можемо їх придбати? (Відповіді дітей: у касі).

- Правильно, в касі. Квитки продає касир.

Діти і вихователь підходять до каси, отримують квитки і проходять в зоопарк.

Раптом лунає телефонний дзвінок у директора (дитини) в кабінеті:

- Алло! Доброго дня! Так, це зоопарк. Так, звичайно, привозите! (Кладе трубку і говорить, що зараз до нас привезуть 10 тварин, але для них немає клітин. Їх терміново потрібно побудувати).

Вихователь: - Хлопці, давайте побудуємо для тварин вольєри. Хто знає, що таке вольєр? (Відповіді дітей).

- Вольєр - це ділянка, огорожена площадка (з навісом або відкрита), де перебувають тварини.

- З чого ми будемо будувати вольєри? (відповіді дітей: з великого будівельного матеріалу).

- Так, ми побудуємо їх з великого будівельного матеріалу. А зараз пропоную пограти в гру «Хто збудує кращий вольєр для тварин»

Діти під керівництвом вихователя і під веселу музику будують вольєри з великого будівельного матеріалу.

Вихователь:- Молодці! Всі впоралися! Вольєри готові!

Звучить сигнал машини. Дитина в ролі шофера завозить вантажівка з тваринами.

Вихователь: - Хлопці, давайте подивимося яких привезли тварин. Відгадайте загадки і вони вийдуть з машини.

Вихователь загадує загадки про кожної тварини. Діти з цікавістю їх відгадують.

Вихователь: - Скажіть, які це тварини свійські чи дикі? (Відповіді дітей: дикі).

Вихователь: - А тепер пропоную наших тварин показати ветеринару.

Ветеринар (дитина) оглядає тварин: зовнішній вигляд, вимірює температуру і т.д.

Вихователь: - Скажіть, доктор, чи всі тварини здорові? (Відповідь: так).

- Тоді пропоную наших звірів (іграшки) розмістити по вольєрах.

- Хлопці, назвіть тварин, які перебувають у нашому зоопарку. (Відповіді дітей: ведмідь, слон, тигр, лев, кенгуру, жираф, зайці, лисиця, вовк, мавпа).

- Хто з них спить взимку? (Відповідь дітей: ведмідь).

- Де він спить? (Відповідь: в барлозі).

- Що він любить їсти? (Відповідь: ягоди, мед).

- Молодці! Підемо далі. (Підходять до іншого вольєра).

- Подивіться, хто це? (Відповідь: жираф).

- Правильно - це жираф. Найвища тварина на землі. Візерунок з плям на його шкірі ніколи не повторюється. Жираф їсть гілля, листя дерев.

Вихователь: - Діти, хто з вас може розповісти про який - небудь тварину?

Діти за бажанням розповідають про те тварині, яку вони обрали.

Вихователь доповнює відповіді дітей.

Вихователь: Ось і настав час обіду.

Кухар (дитина) підносить їжу кожній тварині.

Вихователь розповідає дітям, що дуже небезпечно близько підходити до кліток з тваринами, не можна годувати їх печивом, цукерками, протягувати до них руки, не шуміти в зоопарку.

Вихователь: - У нашому зоопарку працює фотограф. Охочі сфотографуватися біля тварин підходьте до фотографа.

Виходить дитина з фотоапаратом і починає фотографувати дітей.

Вихователь: - Хлопці, наші тварини втомилися і їм треба відпочити. Давайте прийдемо до них наступного разу.

- Подивіться, знову з'явилися чийсь сліди!

Вихователь звертає увагу дітей на сліди, що лежать на килимі.

Вихователь: - Давайте подивимося, куди ж на цей раз вони нас приведуть.

Вихователь разом з дітьми йдуть один за одним по слідах під музику з мультфільму «Маша і ведмідь» «Звіра по слідах такого» і підходять до скриньки.

Вихователь: - Діти, подивіться, що це за скринька?

Вихователь відкриває скриньку, в якій знаходиться печиво у вигляді тварин.

Вихователь: - Які тут частування! Це від мешканців зоопарку. Вони кажуть велике спасибі за те, що ми побували у них в гостях.

Вихователь роздає дітям печиво.

Вихователь: - Ми й не помітили, як опинилися в дитячому саду. Наша подорож підійшла до кінця. Всі ви молодці!

Сюжетно-рольова гра «Сім`я. Дитячий садок».

Мета гри: Розвивати у дітей уміння розуміти і відображати в грі навички та взаємовідносини в сім`ї. Знайомити з професіями робітників дитячого садка. Розвивати творчу ініціативу, уміння використовувати в грі життєвий досвід та враження від спостережень, художньої літератури. Виховувати гуманність, повагу один до одного, увагу і турботу, почуття взаємодопомоги.

Підготовка до гри.

1. Залучати дітей до спілкування в грі «Сім`я», поєднання кількох ігрових дій.
2. Практичний показ вихователем виконання головної ролі (мами, тата, бабусі, дідуся).
3. Дотримання послідовності епізодів в розгортанні сюжетів сімейних стосунків, обов`язків. Будувати діалог, діяти і говорити згідно з роллю. Виховувати позитивні взаємовідносини.
4. Екскурсія-огляд групової кімнати. Знайомство а працею вихователя. Поглибити уявлення про обладнання групової кімнати. Дидактична гра «Обладнаємо ляльчі кімнату».
5. Читання оповідання Н. Забіли «Ясоччин садок» — бесіда про працю вихователя, його ставлення до дітей; оповідання Баруздіна «Коли не буває нудно». Дидактична гра «Що кому потрібно для роботи». В грі закріпити основні трудові дії няні та вихователя.
6. Екскурсія на кухню. Бесіда з кухарем, спостереження за його діями(помішує суп в каструлі, куштує суп, смажить котлети). Прочитати дітям вірш М. Познанської «Кухар у дитячому садку»). Дидактична гра «Маленькі кухарі». Ролі: шеф-повар, кухар.
7. Продовжити знайомство з працею лікаря, медсестри. Гра-заняття «Що кому потрібно для роботи». Познайти з медичною атрибутикою (термометр, шприц, вата, бинт, пігулки). Уточнити значення цих предметів. Показати зовнішні атрибути цієї професії (халат, шапочка, медична хустка з хрестом, сумка).

8. Предметно – маніпуляційні ігри «Уроки лисиці – медсестриці». Розвивати дрібну моторику рук, уміння завершувати розпочату справу. Готувати дітей до виконання рольових дій медсестри в грі:

9. накрутити на паличку вату (зробити чотири заготівки);
10. навчити набирати рідину піпеткою, крапати 4—5 крапель;
11. розкласти вітамін по баночках, учти дітей підбирати кришки до баночок;
12. навчитись бинтувати лапу ведмедику, зав'язувати бинт на вузлик.
13. Розвивати цікавість дітей до роботи музкерівника, формувати навички наслідування його дій, звернути увагу на взаємозв'язок в роботі вихователя та музкерівника.
14. Розгляд ілюстрацій, бесіда про роботу співробітників дитячого садочка (праля, завгосп, завідувача). Складання дітьми оповідань за темою «Хто турбується про нас в дитячому садочку?», «Ким би я хотіла працювати в дитячому садочку».
15. Вчити дітей домовлятися про розподіл ролей, поєднувати дві і більше сюжетно-рольових ігор одним сюжетом.
16. Вчити дітей проявляти самостійність, ініціативність у розгортанні сюжету.

Атрибути до гри: білизна, одяг для ляльки, посуд, набір харчів, атрибути для прання та прасування білизни.

«Пошта»

Мета гри: поглибити знання дітей про працівників пошти, розповісти про важливість цієї професії. Прослідкувати шлях листа від поштової скриньки до адресата. Виховувати повагу до людей цієї професії, бажання наслідувати їх дії.

Підготовка до гри.

1. Екскурсія на «Пошту» з метою поглиблення уявлень дітей про способи відправлення і отримання кореспонденції. Спостереження за роботою операторів, листонош, вантажників.

2. Читання вірша С. Маршака «Пошта», «Пошта військова». Бесіда по роботу листонош. Розгляд ілюстрацій.

3. Зустріч з листоношою, який доставляє кореспонденцію в дитячий садок. Листоноша приносить дітям листа, якого діти відправили під час екскурсії.

4. Бесіда «Як лист прийшов до нас». Прослідкувати шлях листа від поштової скриньки до адресата.

5. Розміщення гри в групі. Виготовлення необхідних атрибутів до гри: конструювання з паперу конвертів, календарів, посилок.

6. Разом з батьками: пошиття спецодягу для гри, виготовлення поштової скриньки, секційних поличок.

7. Вчити дітей правильно писати лист ,адресу, поштовий індекс.

8. Бесіда «Як відправити гроші телеграфом».

9. Розвиток гри “Пошта”.Правила гри. Правильно підготувати до відправлення лист, бандероль, справно і уважно обслуговувати адресатів.

10. Перегляд відеоматеріалів «Листоноша нашого міста».

11. Вчити дітей розподіляти ролі, домовлятись між собою.

12. Виховувати товариські стосунки під час гри, поєднувати декілька сюжетів.

Атрибути до гри: малюнки, аплікації, коробки, лялькові книжки,журнали, газети, марки; конверти, ваги, поштова скринька.

Сюжетно-рольова гра «Магазин»

Матеріал. Стіл для видачі товару, стелаж, візок, іграшки, касовий апарат, чарівний ковпак. Парні картки з математичного набору.

Попередня робота. Бесіда за темою: Які магазини є в нашому місті? Які товари продають у магазині? В які магазини ви ходили з батьками? Що ви купували? Звідки в магазині з'являються товари? Хто працює в магазині? Які обов'язки виконує завідуючий магазином, продавець, касир, шофер? Яку користь приносить людям їхню працю? І т.д.

За два - три дні до початку гри - заняття вихователь повідомляє дітям, що скоро в їх групі відкриється магазин іграшок, уточнює: які іграшки вони хотіли б купити. Потім «дзвонить» на фабрику іграшок і замовляє товар відповідно до замовлень дітей.

Учасники. Дорослі - кур'єр і продавець. Діти - касир, вантажники, посильні.

Хід гри.

У групову кімнату входить Кур'єр, він везе вантажівка з іграшками.

Кур'єр. Доброго дня! Ви замовляли іграшки для магазину. Ваше замовлення доставлений. Треба розвантажити машину.

Вантажники перекладають іграшки з машини на стіл. Вихователь пропонує двом дітям стати працівниками залу і разом з ним розкласти іграшки по полицях стелажа, виставляючи поряд з кожною числову картку (номер іграшки).

Діти сідають півколом, перед ними стелаж з іграшками: стіл, на якому лежать картки (чеки), ідентичні тим, які коштують близько кожної іграшки; касовий апарат.

Продавець. Увага! У нашій групі відкрився магазин іграшок!

Сьогодні продавцем у магазині буду я. У нашому магазині всі покупки доставляються додому. Покупець замовляє іграшку, отримує у касира чек і повертається на своє місце. Мої помічники - посильні - доставлять йому покупку.

Щоб касир видав чек, покупець повинен доторкнутися до чарівного ковпака і перетворитися на іграшку, яку хоче купити. Іграшка називає себе, розповідає, з яких деталей вона складається, з якого матеріалу вона.. зроблена, описує свій характер.

Кур'єр. Я хотів би стати першим покупцем. Можна мені купити цей бінокль? (Доторкається до чарівного ковпака, бере бінокль і складає розповідь від його імені.) Я - бінокль. Перебуваю з двох частин білого кольору, в яких знаходяться збільшувальні стекла. Я зроблений з пластмаси. Мене можна носити, повісивши на шию. Я можу складатися. Я завжди веселий. Мені подобається все збільшувати.

Касир вручає Кур'єру чек (картку з номером бінокля). Продавець повертає бінокль на стелаж. Кур'єр дякує працівникам магазину, прощається і йде. Гра триває. Кожна дитина, вибравши іграшку, описує її і, отримавши чек, йде з магазину. Коли кілька іграшок куплено, Продавець викликає посильних.

Продавець. Замовлення зроблені, пора їх доставити. Саша та Ілля, ви сьогодні посильні. Вам треба взяти іграшки разом з картками, на яких зазначений номер чека, і віддати покупцям, які придбали товар. Доставивши іграшки за призначенням, ви повинні подякувати за покупку, побажати покупцеві всього доброго.

Діти - посильні розносять куплені іграшки.

Посильний. Добрий день! Пред'явіть чек і отримаєте покупку.

Покупець. (Віддає чек) ласка.

Посильний порівнює картки, віддає іграшку, дякує за покупку і прощається. Таким чином, всі покупці отримують товар.

Діти грають з іграшками. Наприклад, хлопчики, купивши машинки, можуть побудувати гараж, автотрасу і міст.

Сюжетно-рольова гра «Будинок моделей»

Матеріал. Конверт з листом. Матеріал для дидактичної гри «Частина чого?». Коробка з клаптиками. Зразки тканини (вовна, шовк, бавовна, льон) з вихідний матеріалів. Зім'яті аркуші паперу. Аудіозапис спокійної музики.

Попередня робота. Бесіда про професії художника - модельєра.

Розглядання журналів мод (зразки одягу). Складання плану опису моделей одягу:

Назва предмета одягу, її призначення - спеціальна, повсякденна або вихідна;

Колір і якість тканини, з якої зшита модель;

Фасон (конструкція) і основні деталі;

Декоративне оздоблення;

Аксесуари.

Хід гри

Готуючись до гри, діти за бажанням додають до свого одягу аксесуари (пояси, шарфи, прикраси тощо.)

Вихователь. Які ви ошатні! Сьогодні ми вирушаємо в «Будинок моделей». (Підводить дітей до дверей) Але що це? Двері зачинені, а на столі - конверт. (Дістає з конверта лист, читає) «Дорогі гості! Щоб взяти участь у показі моделей одягу, ви повинні відповісти на питання і виконати завдання».

Гра «Частина чого?».

Вихователь показує картинки, на яких зображені окремі деталі предметів одягу. Кожна дитина отримує картку із зображенням моделі. Він повинен підібрати до неї відсутні деталі.

Вихователь. Комір - частина чого? (Куртки.) Карман від чого? (Від пальто.) Рукав від чого? (Від сорочки.) Волян від чого? (Від сукні.) І т.д.

Гра «Що було, що буде?»

Вихователь показує зразки тканини і вихідних матеріалів. Діти повинні сказати, з чого тканину зроблена і який одяг з неї можна зшити. (Вовняна тканина зроблена з шерсті тварин, з неї шиють теплий одяг - пальто, куртки, костюми. Бавовняну тканину виробляють з волокон бавовни, з неї шиють легкі

літні речі -сорочки, сукні. шовкових тканин роблять з ниток, які отримують з розкручування кокона гусениці шовкопряда. Шовк - тканина тонка і ніжна. З неї шиють нарядні сукні. З стебел льону отримують міцні нитки, з яких тчуть лляну тканину. Льняні вироби - скатертини, п ?? Тільну білизну.

Гра «Вгадай, що за тканина».

Вихователь відкриває коробку, в якій лежать клаптики різних тканин і записка: «Вгадайте, в який одяг ми хочемо перетворитися?». Кожна дитина отримує клаптик, розглядає його і каже, що можна зшити з такої тканини.

Вихователь. Молодці, ви впоралися з усіма завданнями. Двері відкриті!

Діти сідають на стільці, розставлені вздовж яскравою килимової доріжки. Вихователь пояснює початок показу моделей дитячого одягу. Звучить аудіозапис спокійної музики.

Вихователь. Дорогі глядачі, дозвольте представити вам художника - модельєра Романа.

Роман підходить до будь-якій дівчинці, запрошує її на подіум. Дівчинка - модель повільно проходить по доріжці, повертається, демонструючи своє вбрання. У цей час модельєр розповідає про її одязі.

Вихователь. Чи не хочете ви задати модельєрові або манекенниці які - небудь питання?

Діти. З якої тканини зшита ця модель? Що тобі подобається в цій моделі найб... льше? Чи можна надіти цю блузку з джинсової спідницею? Чи буде такою ж красивою ця блузка, якщо зшити її з вовняної тканини?

Коли модельєр і манекенниця відповідають на всі питання, педагог дозволяє їм повернутися на свої місця. Хлопчик проводить дівчинку, дякує за допомогу. Діти їм аплодують.

Моделі одягу представляють чотири - п'ять пар дітей.

Вихователь. Молодці! Прекрасні моделі! А як красиво рухалися наші манекенниці! Уявіть, що на нашому подіумі моделі одягу представляють казкові персонажі. Покажіть, як вони могли б рухатися.